

III

(Muud aktid)

EUROOPA MAJANDUSPIIRKOND

EFTA JÄRELEVALVEAMETI OTSUS nr 161/22/COL,

6. juuli 2022,

Bergeni tänavavalgustustaristu jaoks antud abi kohta (Norra) [2023/101]

EFTA järelevalveamet (edaspidi „järelevalveamet“),

võttes arvesse

Euroopa Majanduspiirkonna lepingut (edaspidi „EMP leping“), eriti selle artikleid 61 ja 62,

EMP lepingu protokoll nr 26,

EFTA riikide vahel järelevalveameti ja kohtu asutamise kohta sõlmitud lepingut (edaspidi „järelevalve- ja kohtuleping“), eriti selle artiklit 24,

järelevalve- ja kohtulepingu protokoll nr 3 (edaspidi „protokoll nr 3“), eriti selle II osa artikli 7 lõiget 5 ja artiklit 14, ning

olles kutsunud huvitatud isikuid üles esitama oma märkusi ⁽¹⁾ ja võttes nende märkusi arvesse

ning arvestades järgmist:

I. ASJAOLUD

1. MENETLUS

1.1. KAEBUS

- (1) Nelfo (edaspidi „kaebuse esitaja“) kaebas 11. mai 2017. aasta kirjas väidetava riigiabi üle, mida Bergeni omavalitsus (edaspidi „omavalitsus“) andis seoses valla teede äärse tänavavalgustusega. Nelfo on Norra ettevõtjate konföderatsiooni (edaspidi „NHO“) kuuluv valdkondlik liit. Selle liikmed on Norra elektrotehnika, IT-, e-kaubanduse, süsteemi integreerimise ja töstukiettevõtted ⁽²⁾.
- (2) Väidetav abisaaja on BKK AS, kes tegutseb erinevate tütaretevõtjate kaudu ⁽³⁾. Edaspidi nimetatakse BKK ASi ja selle tütaretevõtjaid koos „BKK kontserniks“.

⁽¹⁾ 16. aprilli 2019. aasta otsus nr 27/19/COL algatada ametlik uurimine seoses Bergeni tänavavalgustitega antud võimaliku riigiabi kohta (ELT C 197, 13.6.2019, lk 25; EMP kaasanne nr 46, 13.6.2019, lk 1),

⁽²⁾ Käesoleva otsuse vastuvõtmise ajal oli teave Nelfo kohta kättesaadav järgmisel lingil: <https://www.nho.no/en/english/nho-sectoral-federations/>.

⁽³⁾ Dokument nr 855990 koos manustega, mis lisati toimikusse kui dokumendid nr 855997, 855996, 855995, 858823, 858813, 858821 ja 855991. Veebisaidil www.proff.no avalikult kättesaadava teabe kohaselt muudeti BKK ASi nimi hiljuti Eviny ASiks. Arvestades vaatlusalust ajavahemikku ja vajadust tagada kooskõla menetluse algatamise otsusega, kasutatakse selles otsuses siiski nime BKK AS. Ülejäänud viidatud äriühingute nimed on need, mida kasutati kaebuses ning Norra ametiasutuste ja huvitatud isikute esitatud märkustes.

1.2. LISATEAVE

- (3) 1. juuni 2017. aasta kirjaga ⁽⁴⁾ edastas järelevalveamet kaebuse Norra ametiasutustele. Norra ametiasutused esitasid oma märkused 27. juuni 2017. aasta ja 5. juuli 2017. aasta kirjaga ⁽⁵⁾.
- (4) Järelevalveamet kutsus 7. septembri 2017. aasta e-kirjas Norra ametiasutusi üles lisateavet esitama ⁽⁶⁾. Norra ametiasutused vastasid 8. septembril 2017 ⁽⁷⁾ ja 12. septembri 2017 e-kirja teel ⁽⁸⁾.
- (5) 11. juulil 2018 saatis järelevalveamet lisateabe nõude ⁽⁹⁾. Videokonverents toimus 17. augustil 2018. 28. veebruaril 2019 esitasid Norra ametiasutused e-posti teel veel teavet ⁽¹⁰⁾.

1.3. AMETLIK UURIMISMENETLUS

- (6) Järelevalveamet algatas otsusega nr 027/19/COL (edaspidi „menetluse algatamise otsus“) ametliku uurimismenetluse ⁽¹¹⁾. Selles etapis oli järelevalveamet võtnud esialgse seisukoha, et kolme meetme puhul, mida nimetati menetluse algatamise otsuses meetmeteks a, b ja c, paistis olevat tegemist riigiabiga. Lisaks väljendas järelevalveamet kahtlust, kas võimalik riigiabi on kooskõlas EMP lepingu toimimisega. Kolme meetet kirjeldatakse allpool punktis 2.
- (7) Norra ametiasutustel paluti esitada märkused menetluse algatamise otsuse kohta 20. maiks 2019. Vastusena taotlusele pikendas järelevalveamet tähtaega 5. juunini 2019 ⁽¹²⁾.
- (8) 5. juuni 2019. aasta kirjaga sai järelevalveamet ühised märkused BKK ASilt ja Veilys ASilt (edaspidi „BKK Veilys“) ⁽¹³⁾. 6. augusti 2019. aasta kirjas kutsuti Norra ametiasutusi üles esitama 6. septembriks 2019 nende märkuste kohta tähelepanekuid ⁽¹⁴⁾.
- (9) Norra ametiasutused esitasid menetluse algatamise otsuse kohta märkused 5. aprillil 2020 ⁽¹⁵⁾. Märkused on esitatud kahes omavalitsuse kirjas, mis kandsid vastavalt kuupäeva 10. mai 2019 ⁽¹⁶⁾ ja 3. aprill 2020 ⁽¹⁷⁾.
- (10) Järelevalveamet saatis 5. veebruaril 2021 Norra ametiasutustele lisateabe nõude ⁽¹⁸⁾. Norra ametiasutused vastasid sellele nõudele 12. aprillil 2021 ⁽¹⁹⁾.

⁽⁴⁾ Dokument nr 858239.

⁽⁵⁾ Dokumendid nr 863097, 863099, 864432 ja 864434.

⁽⁶⁾ Dokument nr 872926.

⁽⁷⁾ *Ibid.*

⁽⁸⁾ Dokument nr 873252.

⁽⁹⁾ Dokument nr 923689.

⁽¹⁰⁾ Dokument nr 1058456.

⁽¹¹⁾ Kaebuse käsitlemist on mõjutanud COVID-19 puhang ja sellega seotud erakordne töökoormus teatamisega seotud juhtumite puhul.

⁽¹²⁾ Dokument nr 1070238.

⁽¹³⁾ Dokument nr 1073541, sealhulgas selle juurde kuuluvad dokumendid nr 1073542 ja 1073543.

⁽¹⁴⁾ Dokument nr 1082647.

⁽¹⁵⁾ Dokument nr 1126799.

⁽¹⁶⁾ Dokument nr 1126803.

⁽¹⁷⁾ Dokument nr 1126801.

⁽¹⁸⁾ Dokument nr 1178400.

⁽¹⁹⁾ Norra ametiasutused vastasid 12. aprilli 2021. aasta e-kirjaga, mis lisati toimikusse kui dokument nr 1202143. Kaaskiri ja selle manused on lisatud toimikusse kui dokumendid nr 1194243, 1194249, 1194179, 1194189, 1194181, 1194183, 1194199, 1194185, 1194187, 1194217, 1194191, 1194193, 1194197, 1194195, 1194255, 1194253, 1194205, 1194201, 1194203, 1194209, 1194207, 1194211, 1194213, 1194223, 1194215, 1194229, 1194219, 1194221, 1194225, 1194233, 1194227, 1194235, 1194231, 1194239, 1194251, 1194237, 1194245, 1194241 ja 1194247.

2. MEETMETE KIRJELDUS

2.1. SEOTUD TARISTU JA JURIIDILISED ISIKUD

- (11) Vallateede valgustustaristu kuulus varem omavalitsusüksusele Bergen Lysverker. 1996. aastal omandas aga Bergen Lysverkeri ühes selle varaga BKK DA. Tollal kuulus see ettevõtte mitmele vallale ja omavalitsus oli enamusaksionär.
- (12) Hiljem korraldati BKK DA ümber äriühinguks BKK AS⁽²⁰⁾. Avalikult kättesaadava teabe kohaselt kuulub omavalitsusele 37,75 % aktsiatest. Teiste aktsionäride hulgas on Statkraft Industrial Holding AS ja eri omavalitsused⁽²¹⁾.
- (13) Sellest ajast alates on Bergeni valla teede valgustustaristut omanud ja hallanud BKK ASi eri tütarettevõtjad. Praegu kuulub BKK kontserni kontrolli all olev taristu Veilys ASile. Sellele äriühingule kuulub ka riigimaanteede, maakonnateede ja erateede ääres paiknev tänavavalgustustaristu.
- (14) Norra ametiasutuste sõnul ei ole Veilys AS oma tänavavalgustustaristut ise käitanud ega hooldanud. Sellega on tegelenud hoopis tütarettevõtja BKK EnoTek AS⁽²²⁾.
- (15) Nagu allpool täpsemalt kirjeldatakse, ei kuulu kogu Bergeni valla teede valgustustaristu Veilys ASile. Osa sellest taristust kuulub omavalitsusele.

2.2. KAEBUSES KIRJELDATUD MEETMED

- (16) Kaebuses kirjeldati kaht väidetavat riigiabimeedet. Esiteks väitis kaebuse esitaja, et omavalitsus on maksnud BKK kontserni kuuluvatele äriühingutele vallateede valgustite hooldamise ja käitamise eest ülemääraseid hüvitisi (meede a). Teiseks käsitleti kaebuses seda, et Veilys ASile kuuluvale taristule 12 000 uue LED-valgusti paigaldamist rahastas omavalitsus (meede b)⁽²³⁾.
- (17) Kaebuse kohaselt kaasneb meetmetega a ja b riigiabi eeskirjade pidev rikkumine alates 1. jaanuarist 2016. Nagu on sätestatud menetluse algatamise otsuse punktis 18, piirdus järelevalveamet seetõttu punktide a ja b hindamisel selle perioodiga.
- (18) Kaebuse esitaja leiab, et hüvitise eest oleksid mitu tarnijat nõus tänavavalgusteid käitama ja hooldama. Sellest lähtuvalt peab ta hooldust ja käitamist hõlmavat tegevust olemuselt majanduslikuks⁽²⁴⁾.

⁽²⁰⁾ Dokument nr 863099, lk 1. Lisateave on esitatud allpool punktides 3 ja 4, kus käsitletakse Norra ametiasutuste ja huvitatud isikute märkusi.

⁽²¹⁾ Joonised on pärit veebisaidilt www.proff.no.

⁽²²⁾ Dokument nr 1126803, lk 1, ja dokument nr 1126801, lk 1.

⁽²³⁾ Vt menetluse algatamise otsuse põhjendused 19 ja 34.

⁽²⁴⁾ Dokument nr 855990, lk 6.

- (19) Kuivõrd hüvitis puudutab üldist majandushuvi pakkuvat teenust, väidab kaebuse esitaja järgnevat ⁽²⁵⁾. Esiteks ei saa riigiabi olemasolu välistada Altmarki kriteeriumi alusel ⁽²⁶⁾. Teiseks ületab asjaomane hüvitis üldist majandushuvi pakkuvate teenuste vähese tähtsusega abi erandi piirmäära 500 000 eurot ⁽²⁷⁾. Kolmandaks ei vasta meetmed üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitleva otsuse nõuetele ⁽²⁸⁾.
- (20) Kaebuse esitaja hinnangul on hoolduse ja käitamise eest makstav ülemäärane hüvitis 1,12 miljonit eurot aastas. Väidetavalt on võrreldavates teenuste riigihankelepingutes ette nähtud hind umbes [...] Norra krooni valgustipunkti kohta aastas ⁽²⁹⁾.

2.3. MENETLUSE ALGATAMISE OTSUSES NIMETATUD LISAMEETMED

- (21) Omavalitsuse maksed hõlmavad Veilys ASile kuuluva tänavavalgustustaristuga seotud kapitalikulude hüvitamist. See hüvitusmehhanismi element lisati ametlikku uurimisse meetmena c. Nagu on sätestatud menetluse algatamise otsuse punktis 18, ei piirdu meetme c hindamine ajavahemikuga, mis algas 1. jaanuaril 2016.

3. NORRA AMETIASUTUSTE MÄRKUSED

3.1. TAUSTTEAVE

3.1.1. Tänavavalgustustaristu ja elektrivõrgu seos

- (22) Norra ametiasutused rõhutavad tihedat funktsionaalset seost elektrivõrkude ja tänavate valgustamiseks kasutatava taristu vahel. Tänavavalgustid ja ühenduskaablid kinnitatakse sageli kandurpostidele, mis kannavad ka toitekaableid. Seega täidab Bergeni taristu kahte eesmärki ⁽³⁰⁾.
- (23) Kuni 1991. aastani ei käsitletud elektri- ja tänavavalgustustaristu käitamist ja hooldamist eraldi. Vallateedel käitasid ja hooldasid selliseid taristuid kas omavalitsused või omavalitsustele kuuluvad kohalikud üksused ⁽³¹⁾.
- (24) Alates 1991. aastast Norra energiaturul aga osaliselt liberaliseeriti. Seejuures allutati elektrivõrkude käitamine monopole käsitlevatele eeskirjadele ⁽³²⁾.

⁽²⁵⁾ Dokument nr 855990, lk 7–10.

⁽²⁶⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 24. juuli 2003, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, ECLI:EU:C:2003:415, punktid 87–93.

⁽²⁷⁾ Komisjoni 25. aprilli 2012. aasta määrus (EL) nr 360/2012 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 114, 26.4.2012, lk 8), millele on viidatud EMP lepingu XV lisa punktis 1ha, vt ühiskomitee otsus nr 225/2012 (ELT L 81, 21.3.2013, lk 27; EMP kaasanne nr 18, 21.3.2013, lk 32), mida on muudetud komisjoni 7. detsembri 2018. aasta määrusega (EL) 2018/1923, millega muudetakse määrust (EL) nr 360/2012 selle kohaldamisaja osas (ELT L 313, 10.12.2018, lk 2), vt ühiskomitee otsus nr 266/2019 (seni avaldamata) ja komisjoni 13. oktoobri 2020. aasta määrus (EL) 2020/1474, millega muudetakse määrust (EL) nr 360/2012 seoses selle kohaldamisaja pikendamise ja tähtajaliste erandite tegemisega raskustes olevatele ettevõtjatele, et võtta arvesse COVID-19 pandeemia mõju (ELT L 337, 14.10.2020, lk 1), vt ühiskomitee otsus nr 68/2021 (seni avaldamata).

⁽²⁸⁾ Komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsus 2012/21/EL Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (ELT L 7, 11.1.2012, lk 3), millele on viidatud EMP lepingu XV lisa punktis 1h, vt ühiskomitee otsus nr 66/2012, ELT L 207, 2.8.2012, lk 46 ja EMP kaasanne nr 43, 2.8.2012, lk 56.

⁽²⁹⁾ Dokument nr 855990, lk 8.

⁽³⁰⁾ Dokument nr 1126801, lk 3.

⁽³¹⁾ Dokument nr 1126801, lk 3.

⁽³²⁾ Dokument nr 1126801, lk 3.

- (25) Selle sektoripõhise korra kohaselt on taristu omanikud kohustatud oma taristut käitama. Teistel üksustel on keelatud neid dubleerida. Käitamis- ja hoolduskulud kaetakse tariifidest (*nettleie*), mis peavad vastama Norra energeetikaameti (NVE) kehtestatud reguleeritud tuludele ⁽³³⁾.
- (26) Seevastu tänavavalgustustaristute puhul ei ole riigi tasandil monopole käsitlevaid eeskirju kehtestatud. Seetõttu sõltuvad selliste taristute omandistruktuur ja käitamistingimused kohalikest tingimustest. Paljud üksused pakuvad käitamise ja hooldusega seotud teenuseid äriistel alustel ⁽³⁴⁾.

3.1.2. Bergen Lysverkeri müük ja tulevaste tarnete reguleerimine

- (27) Omavalitsuse jaoks oli protsessi eesmärk 1996. aastal müüa Bergen Lysverker, sealhulgas kogu selle vara ja tegevus ⁽³⁵⁾. Vara ja tegevus olid eelkõige seotud elektri tootmise ja jaotamisega. Tänavavalgustustaristut peeti väikeseks elemendiks, mille eraldamine ei olnud praktiliselt võimalik ⁽³⁶⁾.
- (28) Nõuniku (*Rådmannen*) Bergeni linnavolikogule esitatud kirjalikus kokkuvõttes müügiotsuse ettevalmistamiseks korraldati, et pakkumust kutsuti esitama mitu riigiettevõtet. Omavalitsus oli tellinud hinnangu ka äriühingult Enskilda Securities ⁽³⁷⁾.
- (29) Bergeni linnavolikogu esindaja ettepanekus võeti seda hinnangut arvesse. Netokohustusi arvesse võttes hinnati väärtuseks 2,8–3,0 miljardit Norra krooni ⁽³⁸⁾.
- (30) Bergeni linnavolikogus menetletud juhtumi kohta esitati lisaks veel sünergilist mõju käsitlev memo. Selles memos märgiti, et müügil on kaks eesmärki. Esiteks peaks omavalitsus panustama Bergeni piirkonna elektrivarustuse funktsionaalsesse struktuuri. Teiseks peaks müük vabastama omavalitsusele omavahendeid turuhinna alusel ⁽³⁹⁾. Esitati ka mitu lisakaalutlust ⁽⁴⁰⁾.
- (31) Omavalitsuse ja BKK DA vahelise müügilepingu punktis 6 määrati Bergen Lysverkeri eest makstavaks hinnaks 2,619 miljardit Norra krooni. See hind põhines 3,124 miljardi Norra krooni suurusel brutohinnal enne võlgade ja pensionikohustuste mahaarvamist ⁽⁴¹⁾.
- (32) 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunktis c sätestati mehhanism, mis reguleerib tänavavalgustuse ja sellega seotud teenuste edaspidise osutamise hüvitamist ⁽⁴²⁾. Selle mehhanismi kohaselt oleks BKK DA-l vabadus käitada tänavavalgusteid turutingimustel, mis peaks hõlmama kulude katmist, millele lisandub kapitalikulude seotud kapitali kohta, mis on võrdne tulumääraga, mille NVE kehtestab reguleeritud elektri ülekandevõrgu taristu jaoks ⁽⁴³⁾.
- (33) Müügilepingus tänavavalgustite võrgu väärtust eraldi ei esitatud. Siiski algatas BKK DA selle punkti 6 kohaselt hoolsuskohustuse auditi protsessi. Selleks kasutatud raamatupidamisteenuse osutaja aruandes määrati tänavavalgustite bilansiliseks väärtuseks 55 miljonit Norra krooni ⁽⁴⁴⁾.

⁽³³⁾ Dokument nr 1126801, lk 3.

⁽³⁴⁾ Dokument nr 1126801, lk 3.

⁽³⁵⁾ Dokument nr 1194249, lk 2.

⁽³⁶⁾ Dokument nr 1194249, lk 4.

⁽³⁷⁾ Dokument nr 1194189, lk 2 (leheküljenumber 1372).

⁽³⁸⁾ Dokument nr 1194189, lk 2–3 (leheküljenumbrid 1372 ja 1373).

⁽³⁹⁾ Dokument nr 1194189, lk 5 (leheküljenumber 1375).

⁽⁴⁰⁾ Dokument nr 1194189, lk 5 ja 7 (leheküljenumbrid 1375 ja 1376).

⁽⁴¹⁾ Dokument nr 1194179.

⁽⁴²⁾ Dokument nr 1194249.

⁽⁴³⁾ Dokument nr 1194179. Kõnealune punkt on algupäraselt norrakeelses sõnastuses järgmine: „[...] kjøperen står fritt til å avtale på markedsmessige betingelser drift av veilys som skal innebære kostnadsdekning + NVE rente for den kapital som er bundet”.

⁽⁴⁴⁾ Dokument nr 1194249, lk 3–4, ja dokument nr 1194183.

3.1.3. Omavalitsuse ja BKK kontserni äriühingute vahelised hilisemad lepingud

- (34) Norra ametiasutused on sõlminud lepinguid, mis reguleerivad tänavavalgustuse ja sellega seotud teenuste pakkumist Bergeni valla teedel alates 2012. aastast. Tavaliselt on lepingute kestus olnud kaks aastat koos võimalusega pikendada lepingut ühe aasta võrra ⁽⁴⁵⁾.
- (35) Aastateks 2012–2014 sõlmiti leping äriühinguga BKK Nett AS. Algselt hõlmas leping 18 228 valgustipunkti. Nendest 16 082 valgustipunkti kontrollis BKK kontsern ja 2 146 valgustipunkti kuulus omavalitsusele. Lepingus oli aga ette nähtud valgustipunktide arvu muutumine lepingu kehtivuse ajal ⁽⁴⁶⁾.
- (36) Hüvitis on sätestatud lepingu punktis 7 ja lisa A. Hooldamise ja käitamise hinnaks määrati [...] Norra krooni (ilma käibemaksuta) valgustipunkti kohta aastas. Seega oleks 18 228 olemasoleva valgustipunkti hooldamise ja käitamise eest makstav koguhüvitis [...] Norra krooni aastas ⁽⁴⁷⁾.
- (37) Kapitalikulu hüvitiseks sätestati [...] Norra krooni (ilma käibemaksuta) valgustipunkti kohta aastas. Kuna see element hõlmas ainult BKK kontserni kontrolli all olevaid valgustipunkte, maksti seega nende 16 082 olemasoleva valgustipunkti eest igal aastal hüvitist [...] Norra krooni ⁽⁴⁸⁾.
- (38) Leping aastateks 2015–2017 sõlmiti samuti BKK Nett ASiga. Leping alguses hõlmas see 18 407 valgustipunkti. Nendest 16 058 valgustipunkti kontrollis BKK kontsern ja 2 349 valgustipunkti kuulus omavalitsusele ⁽⁴⁹⁾.
- (39) Eelmises lepingus kasutatud struktuuri järgides sätestati hüvitis lepingu punktis 7 ja lisa A. Hooldamise ja käitamise hinnaks määrati [...] Norra krooni (ilma käibemaksuta) valgustipunkti kohta aastas. Seega, võttes aluseks olemasolevate valgustipunktide arvu (18 407), oli hooldamise ja käitamise eest makstav hüvitis [...] Norra krooni aastas ⁽⁵⁰⁾.
- (40) Kapitalikulude hüvitis määrati samale ühikutasemele nagu eelmises lepingus, st [...] Norra krooni ilma käibemaksuta (vt punkt (37)). Võttes aluseks BKK kontserni, kellele kuulub 16 058 olemasolevat valgustipunkti, arvutati kapitalikulude hüvitiseks seega [...] Norra krooni aastas ⁽⁵¹⁾.
- (41) Olemasolevat lepingut pikendati 2018. aastal alanud perioodiks. Omavalitsuse 19. juuni 2017. aasta kirja kohaselt pikendati lepingut esialgu kuni 1. juulini 2018. Selle kohta märkis omavalitsus, et äriühingu struktuuri muutumise tõttu oleks pikendatud leping tulnud sõlmida äriühinguga BKK EnoTek AS ⁽⁵²⁾.
- (42) Seejärel pikendati lepingut kuni 1. jaanuarini 2019. Sellega seoses viitas omavalitsus käimasolevale protsessile, milles ta tegutses BKK kontsernile kuulunud tänavavalgustite omandamise nimel ⁽⁵³⁾.
- (43) BKK kontsern selgitas pikendamist käsitlevas kirjas, et tänavavalgustustaristu anti üle tema tütarettevõtjale Veilys AS. Selle põhjal sai omavalitsus pikendamise kohta kaks kinnitust. Esimene kinnitus oli Veilys ASilt ja see puudutas sellele äriühingule kuulunud tänavavalgusteid. Teise kinnituse saatis BKK EnoTek AS teenuste kohta, mida ta osutas seoses omavalitsusele kuuluvate tänavavalgustitega ⁽⁵⁴⁾.

⁽⁴⁵⁾ Dokument nr 1194249, lk 6.

⁽⁴⁶⁾ Dokument nr 1194253, lk 1–5.

⁽⁴⁷⁾ Dokument nr 1194253.

⁽⁴⁸⁾ Dokument nr 1194253.

⁽⁴⁹⁾ Dokument nr 1194205, lk 1–5.

⁽⁵⁰⁾ Lepingu koopia esitati järelevalveametile 28. veebruaril 2019. Toimikusse lisati see kui dokument nr 1058456.

⁽⁵¹⁾ Dokument nr 1058456.

⁽⁵²⁾ Dokument nr 1194203.

⁽⁵³⁾ Dokument nr 1194209.

⁽⁵⁴⁾ Dokument nr 1194211.

- (44) 20. detsembril 2018 pikendati lepingut samadel tingimustel kuni 1. jaanuarini 2020. Seda tehti seoses sellega, et pikendati kavatsuste kokkulepet, mis käsitles Veilys ASile kuuluva tänavavalgustustaristu võimalikku omandamist omavalitsuse poolt ⁽⁵⁵⁾.
- (45) Viimasena on Norra ametiasutused esitanud teist korda pikendatud kavatsuste kokkuleppe, mida ei ole allkirjastatud. Selle dokumendi kohaselt pikendati lepingut veel kord samadel tingimustel. Esitatud teabe põhjal järeldab järelevalveamet, et see leping on endiselt jõus ⁽⁵⁶⁾.
- (46) Lisaks vallateede valgustust käsitlevatele lepingutele on sõlmitud lepingud, mis puudutavad i) erateede-äärset tänavavalgustust ⁽⁵⁷⁾ ja ii) parkide ja kõnniteede äärset valgustust ⁽⁵⁸⁾. Menetluse algatamise otsuse punktide 19 ja 34 kohaselt jäävad need lepingud käesoleva otsuse kohaldamisalast välja.

3.1.4. Teatavate käitamis- ja hooldustegevuste pakkumismenetlus

- (47) Omavalitsusele kuuluvate tänavavalgustite ja LED-valgustite käitamiseks ja hooldamiseks on korraldatud pakkumismenetlus. Teenuste osutamine selle lepingu alusel algas 1. aprillil 2020 ⁽⁵⁹⁾.
- (48) Pakkumiskutse kohaselt hõlmab leping ligikaudu 3 100 omavalitsusele kuuluvat tänavavalgustit. Lisaks hõlmab see 12 000 LED-valgustit, mis on paigaldatud Veilys ASile kuuluvale taristule. See hõlmab taristut, mis koosnes täpsemalt järgmisest: 3 133 valgustit, 2 254 terasposti/juhtmekinnitust, 841 puitposti, 12 000 LED-valgustit ja teadmata hulk kaableid ⁽⁶⁰⁾.
- (49) Lisaks järeldub pakkumiskutsest, et lepingu kestus on neli aastat ja selle eeldatav maksumus 4–6 miljonit Norra krooni aastas (ilma käibemaksuta). Leping tuli sõlmida avatud hankemenetluse alusel madalaima hinna pakkujaga ⁽⁶¹⁾.
- (50) Konkursile esitati kuus pakkumust ⁽⁶²⁾. Leping sõlmiti äriühinguga BKK EnoTek AS hinnaga 10 554 689 Norra krooni. Ülejäänud viie pakkumuse hinnad ulatusid 11 930 826 Norra kroonist 26 596 947,50 Norra kroonini ⁽⁶³⁾.
- (51) Hankelepingu kohane teenuste tase on üldiselt sarnane eespool punktis 3.1.3 kirjeldatud lepingutes sätestatud teenuste tasemega. Samas kuulub nimetatud lepingute kohaselt tarnija ülesannete hulka defektsete seadmete väljavahetamine. Hankelepingu alusel on see omavalitsuse kohustus ⁽⁶⁴⁾.

3.1.5. Tänavavalgustite arvu muutumine

- (52) Omavalitsuse ja BKK kontserni kuuluvate äriühingute vahelistes eespool punktis 3.1.3 kirjeldatud lepingutes on ette nähtud, et tänavavalgustite arv muutub aja jooksul. Kõige uuemate kättesaadavate dokumentide kohaselt selgitasid Norra ametiasutused 12. aprilli 2021. aasta kirjas, et omavalitsusele kuuluvate tänavavalgustite arv on suurenenud 4 219ni. Veilys ASile kuulunud tänavavalgustite koguarv oli sel hetkel 27 748 ⁽⁶⁵⁾. Lisaks on omavalitsus, nagu öeldud, ostnud 12 000 LED-valgustit, mis on paigaldatud Veilys ASile kuuluvale taristule ⁽⁶⁶⁾.

⁽⁵⁵⁾ Dokument nr 1194213.

⁽⁵⁶⁾ Dokument nr 1194223.

⁽⁵⁷⁾ Dokument nr 1194201.

⁽⁵⁸⁾ Seda lepingut on nimetatud kirjas, mis lisati toimikusse kui dokument nr 1194203.

⁽⁵⁹⁾ Dokument nr 1126801, lk 4, ja dokument nr 1194249, lk 13.

⁽⁶⁰⁾ Dokument nr 1194249, lk 13.

⁽⁶¹⁾ Dokument nr 1194251 punktides 1.6, 2.2 ja 8.

⁽⁶²⁾ Dokument nr 1194249, lk 13.

⁽⁶³⁾ Dokument nr 1194231.

⁽⁶⁴⁾ Dokument nr 1194249, lk 14.

⁽⁶⁵⁾ Käesoleva otsuse vastuvõtmise ajal oli koondateave BKK kontserni osutatud teenuste kohta kättesaadav veebisaidil <https://www.eviny.no/vare-tjenester>.

⁽⁶⁶⁾ Dokument nr 1194249, lk 1.

3.1.6. BKK kontserni sisemine tegevus

- (53) Norra ametiasutused esitasid ülevaate maksetest, mida omavalitsus on teinud BKK kontserni kuuluvatele äriühingutele. Lisaks asjaomaste meetmete raames tehtud maksetele on omavalitsus tasunud ka muude, meetmeväliste tegevuste eest. Need maksed on seotud energiavarustuse ja seotud teenustega. Mitu teenust, mille eest tasuti väljaspool asjaomaste meetmete kohaldamisala, eeldavad konkureerimist teiste tarnijatega ⁽⁶⁷⁾.
- (54) BKK kontserni veebisaidilt ilmneb, et lisaks tegevusele, mille eest maksis omavalitsus, tegutsevad selle kontserni äriühingud ka mitmel muul turul. Kontserni tutvustatakse kui Lääne-Norra suurimat taastuenergia kontserni. Pakutavad teenused on muu hulgas autode, paatide ja laevade laadimise rajatised, taristu rajamise ja uuendamisega seotud teenused, sealhulgas andmekeskuste, side ja mereviljeluse valdkonnas, samuti kiudoptilise internetiühenduse, andmesalvestuse ja nn asjade internetiga seotud teenused ⁽⁶⁸⁾.
- (55) Norra ametiasutustel ei ole otseseid tõendeid selle kohta, et hüvitist, mida omavalitsus maksab valla teede valgustamise eest, kasutatakse muu majandustegevuse ristsubsideerimiseks. Osaliselt anti tänavavalgustustaristu Veilys ASile üle just ristsubsideerimise vältimiseks. Dokumentide puudumise tõttu ei saa aga ristsubsideerimist välistada ⁽⁶⁹⁾.
- (56) Norra ametiasutused on juhtinud tähelepanu ka sellele, et BKK kontserni tänavate valgustamisega seotud tegevus ei piirdu kõnealuse omavalitsusega. Eelkõige saab Veilys AS hüvitist teistelt avalik-õiguslikelt isikutelt nende üldkasutatavate teede ääres paiknevate ja talle kuuluvate tänavavalgustite eest ⁽⁷⁰⁾.

3.2. ÜLDISED MÄRKUSED MENETLUSE ALGATAMISE OTSUSE KOHTA

- (57) Norra ametiasutused leiavad, et järelevalveamet ei ole ametliku uurimismenetluse algatamist piisavalt põhjendanud. Selle tulemusena on omavalitsus asetatud õiguslikult ebakindlasse olukorda ⁽⁷¹⁾.
- (58) Lähtudes sellest, et omavalitsus ostab tänavavalgustust, vaidlustavad Norra ametiasutused meetmete a ja c eristamise. Samas on õige see, et hüvitis sisaldab erinevaid elemente ⁽⁷²⁾.
- (59) Norra ametiasutused väidavad, et õiguslikus kvalifikatsioonis tuleb arvesse võtta tegevuse toimumise konteksti. Tänavavalgustuse ainus eesmärk on teenindada üldsust ⁽⁷³⁾ ja valgustus on korraldatud Norra maanteeseaduse kohaselt ⁽⁷⁴⁾.
- (60) Kõnealuse seaduse paragrahvi 20 kohaselt vastutavad kohalike teede käitamise ja korrashoiu eest omavalitsused. Kui seaduses ei nõuta omavalitsustelt tänavavalgustuse või teataval tasemel tänavavalgustuse tagamist, on see tegevus kooskõlas seaduses sätestatud liiklusohutuse eesmärgiga ⁽⁷⁵⁾. Lisaks järgib omavalitsus teede kavandamisel, ehitamisel ja uuendamisel Norra üldkasutatavate teede ameti (*Statens vegvesen*) standardit (*veinormalen*). See standard sisaldab tänavavalgustite olemasoluga seotud tehnilisi kirjeldusi ⁽⁷⁶⁾.

⁽⁶⁷⁾ Dokument nr 1194249, lk 15.

⁽⁶⁸⁾ Dokument nr 1194249, lk 15.

⁽⁶⁹⁾ Dokument nr 1194249, lk 16.

⁽⁷⁰⁾ Dokument nr 1126801, lk 4.

⁽⁷¹⁾ Dokument nr 1126803, lk 2.

⁽⁷²⁾ Dokument nr 1126801, lk 4, 6 ja 7.

⁽⁷³⁾ Dokument nr 1126801, lk 4.

⁽⁷⁴⁾ *Lov om vegar* (maanteeseadus), LOV-1963-06-21-23.

⁽⁷⁵⁾ Dokument nr 1126801, lk 4.

⁽⁷⁶⁾ Dokument nr 1126801, lk 4, ja dokument nr 1194249, lk 5.

- (61) Nende asjaolude põhjal väidavad Norra ametiasutused, et hüvitist antakse mittemajandusliku tegevuse eest. Norra ametiasutused leiavad, et nende seisukohta toetab Selexi kohtuasjas ⁽⁷⁷⁾ tehtud otsus ⁽⁷⁸⁾.
- (62) Lisaks viitavad Norra ametiasutused riigiabi mõistet käsitlevatele suunistele ⁽⁷⁹⁾. Nad märgivad, et punkt 17, mis käsitleb avaliku võimu teostamist ja ametiasutusi, kinnitab, et tänavavalgustuse pakkumine ei ole olemuselt majandustegevus ⁽⁸⁰⁾. Igal juhul tuleks tegevus, millega täidetakse avaliku turvalisuse eesmärke, liigitada mittemajanduslikuks tegevuseks võrdset tegevusega, mida tehakse sotsiaalsetel, kultuurilistel, hariduslikel ja pedagoogilistel eesmärkidel ⁽⁸¹⁾.
- (63) Kui järelevalveamet leiab, et tänavavalgustite turg on olemas, iseloomustab seda turgu kaks tõrget. Esiteks kujutab tänavavalgustustaristu endast loomulikku monopoli, mis peab asuma asjaomaste teede ääres. Teiseks on tänavavalgustus avalik hüve, mis on seotud nn parasitluse ehk süsteemi ärakasutamise probleemidega ⁽⁸²⁾.
- (64) Taristu omandiõigus annab BKK kontsernile omavalitsuse suhtes turuvõimu. Omavalitsuse jaoks ei ole oma teede valgustamisest loobumine praktiliselt teostatav. Ka ei saa omavalitsus anda taristu omanikule korraldusi selle kohta, kuidas ja millistel tingimustel taristuga seotud teenuseid hangitakse ⁽⁸³⁾.
- (65) Kuigi tavaliselt on turuhindade kindlaksmääramiseks olemas muid meetodeid peale pakkumismenetluse korraldamise, ei ole järelevalveamet Norra ametiasutuste väitel juhtumi konkreetseid asjaolusid arvesse võtnud. Monopoolselt ettevõtjalt ostval üksusel ei ole juriidilist õigust saada teenuseid tingimustel, mida ta peab mõistlikuks. Monopoolse jõu sellist kahjulikku mõju saab heastada ainult konkurentsiõiguse rakendamise või hindade reguleerimise kaudu ⁽⁸⁴⁾.

3.3. KONKREETSSED MÄRKUSED MEETME A KOHTA – KÄITAMINE JA HOOLDUS

- (66) Vaatlusaluse perioodi hüvitiste taseme kindlaksmääramiseks võidi kehtestada indekseerimiseeskirjad. Siiski ei saa Norra ametiasutused lõplikku vastust anda ⁽⁸⁵⁾.
- (67) Mis puudutab väljavaateid võrrelda hüvitise taset muudes valdkondades kehtiva tasemega, rõhutavad Norra ametiasutused, et hooldus- ja käitamisteenuste väline pakkuja ei kanna kapitalikulusid, mis on seotud talle mittekuuluva taristuga. Seega tuleb kapitalikulude hüvitamine (meede c) välja jätta, kui võrreldakse hüvitise taset sellega, mida maksavad avalik-õiguslikud üksused neile kuuluva taristu eest. 2020. aastal maksis omavalitsus iga tänavavalgustite käitamise ja hooldamise eest [...] Norra krooni ⁽⁸⁶⁾.
- (68) Mis puudutab kaebuse esitaja väidet, et käitamis- ja hooldusteenuseid osutati [...] Norra krooni eest valgustipunkti kohta aastas, siis Norra ametiasutused peavad seda dokumenteerimata väiteks. Kaebuse esitaja on kasutanud viitena ka teist geograafilist piirkonda ⁽⁸⁷⁾.

⁽⁷⁷⁾ Norra ametiasutused viitavad Selexi kohtuotsusele üldiselt. Tuginedes varasemale kirjavahetusele ja menetluse algatamise otsusele, järeldeb järelevalveamet, et Norra ametiasutused viitavad Euroopa Kohtu 26. märtsi 2009. aasta otsusele kohtuasjas Selex Sistemi Integrati vs. komisjon, C-113/07P, EU:C:2009:191, samuti Üldkohtu 12. detsembri 2006. aasta otsusele kohtuasjas Selex Sistemi Integrati vs. komisjon, T-155/04, EU:T:2006:387.

⁽⁷⁸⁾ Dokument nr 1126803, lk 1, ja dokument nr 1126801, lk 4–9.

⁽⁷⁹⁾ EFTA järelevalveameti 18. jaanuari 2017. aasta otsus nr 3/17/COL, millega muudetakse 102. korda riigiabi käsitlevaid menetlus- ja materiaaloigusnorme, kehtestades uued suunised riigiabi mõiste kohta Euroopa Majanduspiirkonna lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses [2017/2413] (ELT L 342, 21.12.2017, lk 35–84; EPM kaasanne nr 82, 21.12.2017, lk 1).

⁽⁸⁰⁾ Dokument nr 1126801, lk 5–6.

⁽⁸¹⁾ Dokument nr 1126801, lk 6.

⁽⁸²⁾ Dokument nr 1126801, lk 6.

⁽⁸³⁾ Dokument nr 1126801, lk 6.

⁽⁸⁴⁾ Dokument nr 1126803, lk 2.

⁽⁸⁵⁾ Dokument nr 1194249, lk 7.

⁽⁸⁶⁾ Dokument nr 1126801, lk 7.

⁽⁸⁷⁾ Dokument nr 1126801, lk 7.

- (69) Norra ametiasutused esitasid aga KOSTRA andmebaasis olevad arvud Norra suurte omavalitsuste tänavavalgustuskulude kohta ⁽⁸⁸⁾. Need arvanded näitavad iga-aastaseid kogukulusid (sealhulgas elektrikulusid) valgustipunkti kohta ajavahemikul 2016–2019. Nagu selgub allolevast tabelist, olid omavalitsuse kantud kulud registreeritud kulude hulgas kõige suuremad ⁽⁸⁹⁾.

Tabel 1. Suurte Norra omavalitsuste tänavavalgustuskulud (Norra kroonides)

Category	SFS Kostnader til gatebelysning per lyspunkt kommunale veier									
	Bergen	Bærum	Drammen	Fredrikstad	Kristiansand	Oslo	Sandnes	Stavanger	Tromsø	Trondheim
2015										
2016	1200,20	779,70	592,90	883,90	801,30	818,20	758,20	519,00	466,20	1056,90
2017	1216,70	673,70	622,00	633,90	912,80	945,50	733,30	519,00	831,10	1115,00
2018	1324,00	643,50	714,90	687,50	741,10	1000,00	730,20	733,10	724,90	1187,40
2019	1219,70	773,50	861,00	667,90	747,10	1000,00	750,00	666,70	607,10	779,10

- (70) Hüvitis võis sisaldada ülemäärase hüvitamise elementi ja omavalitsus on aja jooksul arutanud, mida ta peab kõrgeteks hindadeks. Lisaks leiavad Norra ametiasutused, et vahet oleks tulnud teha tänavate valgustamise ja muu tegevuse vahel ⁽⁹⁰⁾.

3.4. KONKREETSED MÄRKUSED MEETME B KOHTA – 12 000 LED-VALGUSTI RAHASTAMINE

- (71) 2017. aastal otsustas Bergeni linnavolikogu hankida 12 000 LED-valgustit, et paigaldada need valla teede äärsele tänavavalgustustaristule. Oma ulatuse ja laadi tõttu jäi see uuendamine BKK kontserniga sõlmitud lepingutest välja ⁽⁹¹⁾.
- (72) Investeeringu eesmärgid olid i) keskkonnaalased ja ii) vähendada elektrikulusid ⁽⁹²⁾. Väiksemad elektrikulud toovad otseselt kasu omavalitsusele, sest BKK kontserniga sõlmitud lepingud ei hõlma elektrit ⁽⁹³⁾.
- (73) Leping sõlmiti avatud pakkumismenetluse alusel hinnaga 60 miljonit Norra krooni. Paigaldamine kestis 2019. aasta lõpuni ⁽⁹⁴⁾. LED-valgustid jäävad omavalitsuse omandisse ⁽⁹⁵⁾.
- (74) Ühe valgusti maksumus oli 2018. aastal 1 899 Norra krooni ja 2019. aastal 2 039 Norra krooni. Kavandamis- ja paigalduskulud olid [...] Norra krooni valgustipunkti kohta. Arvestades, et elektrikulude kokkuhoid on hinnanguliselt [...] Norra krooni valgustipunkti kohta aastas, loodab omavalitsus teenida investeerimiskulud tagasi 7–10 aastaga ⁽⁹⁶⁾.
- (75) Nagu on selgitatud punktis 3.1.4, korraldati LED-valgustite hooldamiseks pakkumismenetlus, mis hõlmas ka omavalitsusele kuuluva ülejäänud taristu hooldamist. Selle lepinguga saavutab omavalitsus kulude kokkuhoiu, mis tuleneb LED-valgustite kasutusea pikenedisest ⁽⁹⁷⁾. Omavalitsus eeldab ka läbirääkimisi ka Veilys ASile kuuluvat taristut hõlmava lepingu kohanduste üle ⁽⁹⁸⁾.

⁽⁸⁸⁾ Norra ametiasutuste sõnul on termin „KOSTRA“ lühend nimest KOMmune-STAt-RApportering. KOSTRA andmebaasi andmete koondamise peamine eesmärk on võrrelda erinevate avalike teenuste kulutaset. Statistikat haldab Norra statistikaamet (SSB). Vt dokument nr 1194249, lk 10.

⁽⁸⁹⁾ Dokument nr 1126801, lk 7, ja dokument nr 1194249, lk 10. Tabel on dokumendi nr 1194249 leheküljel 10.

⁽⁹⁰⁾ Dokument nr 1126801, lk 7, ja dokument nr 1194249, lk 16.

⁽⁹¹⁾ Dokument nr 1126801, lk 7–8, ja dokument nr 1194249, lk 16.

⁽⁹²⁾ *Ibid.*

⁽⁹³⁾ Dokument nr 1194249, lk 11.

⁽⁹⁴⁾ Dokument nr 1126801, lk 8, ja dokument nr 1194249, lk 12.

⁽⁹⁵⁾ Dokument nr 1126801, lk 8.

⁽⁹⁶⁾ Dokument nr 1194249, lk 12.

⁽⁹⁷⁾ Dokument nr 1194249, lk 11–12.

⁽⁹⁸⁾ Dokument nr 1194249, lk 11.

3.5. KONKREETSED MÄRKUSED MEETME C KOHTA – KAPITALIKULU

- (76) Norra ametiasutuste arvates on tavapärane, et avaliku hüve loomiseks kasutatava taristu välisomanikul on õigus saada hüvitist kapitalikulu eest. Võrdluseks: kui taristu kuulub tänavavalgustuse pakkumist rahastavale avaliku sektori asutusele, kannab selle taristuga seotud kapitalikulu avaliku sektori asutus kui taristu omanik ⁽⁹⁹⁾.
- (77) Kapitalikulu hüvitamine on kehtestatud 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunkti c tingimuste alusel. Selle mehhanismi kohaselt, nagu on sätestatud punktis 3.1.2, on BKK kontsernil õigus saada seotud kapitali kapitalikulu eest hüvitist, mis on võrdne NVE reguleeritud elektri ülekandevõrgu jaoks kehtestatud tulumääraga ⁽¹⁰⁰⁾.
- (78) Seda põhimõtet on mõnevõrra täpsustatud ⁽¹⁰¹⁾. 1998. aasta lepingu punktis 6 oli sätestatud, et hüvitis peaks katma kulumise ja intressid, mis on seotud lepingu sõlmimise ajal tänavavalgustustaristusse investeeritud kapitaliga. Samuti tuleks katta omavalitsuse tellitud tulevaste investeeringutega seotud kulumise ja intressid. Seda lähenemisviisi on järgitud ka hilisemates lepingutes ⁽¹⁰²⁾.
- (79) Omavalitsus ja BKK kontsern on aga olnud eriarvamusel selles, kuidas tuleks kapitalikulu arvutada. Vaidlustatud elemendid puudutasid eelkõige seda, millist kulubaasi tuleks arvutustes kasutada ja kuidas kulumist arvesse võtta.
- (80) Sellega seoses viitavad Norra ametiasutused BKK Nett ASi 2002. aastal esitatud aruandele. Norra ametiasutuste sõnul kajastab see aruanne kulumiprofiili kooskõlas 1996. aasta müügilepinguga ⁽¹⁰³⁾.
- (81) 2003. aastal seadis omavalitsus aga kahtluse alla, kuidas BKK Nett AS määras kindlaks kapitalibaasi, sealhulgas eelkõige amortisatsioonitasud. 18. veebruari 2004. aasta kirjas esitas BKK Nett AS selgituse, milles ta märkis muu hulgas, et kapitalikulu määrati kindlaks tavakriteeriumide alusel ⁽¹⁰⁴⁾.
- (82) BKK Nett AS kirjeldas oma arvutuste aluseid täpsemalt 30. märtsi 2004. aasta kirjas. BKK Nett ASi sõnul tuleks asendusväärtuse tehnilise hinnangu alusel määrata taristu vara väärtuseks 81,6 miljonit Norra krooni ⁽¹⁰⁵⁾.
- (83) Omavalitsus ei nõustunud selle lähenemisviisiga ja leidis, et vara väärtus peaks põhinema bilansilisel väärtusel. Omavalitsus nõudis, et hüvitist kohandataks vastavalt ⁽¹⁰⁶⁾.
- (84) 4. augusti 2004. aasta kirjas lükkas BKK Nett AS selle väite tagasi. Seejuures rõhutas BKK Nett AS, et 1996. aasta müügilepingus kehtestatud mehhanism näeb ette, et seotud kapitali suhtes tuleks kohaldada NVE tulumäära. Ühtlasi kinnitas BKK Nett AS oma seisukohta, et on asjakohane määrata seotud kapitali tase kindlaks vara asendusväärtuse tehnilise hindamise alusel ⁽¹⁰⁷⁾. Selle meetodi tulemusel kapitalibaas peaaegu kahekordistus võrreldes sellega, mis saadaks bilansilise väärtuse alusel. Tänapäevani on hüvitis püsinud tunduvalt kõrgemal tasemel kui see, mis oleks saanud bilansilisel väärtusel põhineva arvutuse alusel ⁽¹⁰⁸⁾.

⁽⁹⁹⁾ Dokument nr 1126801, lk 8, ja dokument nr 1194249, lk 7.

⁽¹⁰⁰⁾ Dokument nr 1194179. Nagu on märgitud joonealuses märkuses 43, on see säte algupärasest norrakeelses sõnastuses järgmine: „[...] kjøperen står fritt til å avtale på markedsmessige betingelser drift av veilyss som skal innebære kostnadsdekning + NVE rente for den kapital som er bundet“.

⁽¹⁰¹⁾ Dokument nr 1194249, lk 7–8.

⁽¹⁰²⁾ Dokument nr 1194249, lk 8, ja dokument nr 1194229, lk 4.

⁽¹⁰³⁾ Dokument nr 1194249, lk 8, ja dokument nr 1194221.

⁽¹⁰⁴⁾ Dokument nr 1194249, lk 8–9, ja dokument nr 1194225.

⁽¹⁰⁵⁾ Dokument nr 1194249, lk 9.

⁽¹⁰⁶⁾ Dokument nr 1194249, lk 8, ja dokument nr 1194233.

⁽¹⁰⁷⁾ Dokument nr 1194227.

⁽¹⁰⁸⁾ Dokument nr 1194249, lk 9–10.

- (85) Sarnaselt käitamise ja hooldamise eest makstava hüvitisega (meede a) ei ole Norra ametiasutused andnud lõplikku vastust selle kohta, kuidas hüvitise suurus on määratud. Eraldi raamatupidamisarvestuse puudumine muudab kontrolli keeruliseks ⁽¹⁰⁹⁾. Veilys ASi käsitlevas hoolsuskohustuse auditi aruandes ⁽¹¹⁰⁾ märkisid audiitorid, et nad said omavalitsusega sõlmitud lepinguga seotud kuludest piiratud ülevaate ⁽¹¹¹⁾.
- (86) Norra ametiasutused leiavad seega, et asjaomased BKK kontserni äriühingud võisid saada ülemäärast hüvitist. KOSTRAst saadud arvandmed, mis on esitatud eespool punktis (69), viitavad sellisele ülemäärasele hüvitamisele ⁽¹¹²⁾.

4. HUVITATUD ISIKUTE MÄRKUSED

4.1. BKK VEILYSE MÄRKUSED

4.1.1. *Taustteave*

- (87) 1996. aasta lepingus nähti ette, et BKK DA ostab Bergen Lysverkeri vara ja tegevuse. Seejuures võttis ta endale kohustuse tagada jätkuvalt tänavavalgustus ning võttis vastutuse taristu käitamise ja korrashoiu eest ⁽¹¹³⁾.
- (88) Samamoodi nagu Norra ametiasutused, leiab BKK Veilys, et müügilepingu punkti 7 alapunkt c reguleerib tulevast majanduslikku hüvitist tänavavalgustuse pakkumise eest. Punkti 7 alapunktis c on öeldud esiteks see, et BKK kontsernil on õigus saada hüvitist taristu käitamise ja hooldamise eest, ning teiseks see, et tal on õigus saada hüvitist seotud kapitali eest. See säte on olnud hilisemate lepingute aluseks ⁽¹¹⁴⁾.
- (89) Kõik BKK kontserni kontrolli all oleva tänavavalgustustaristuga seotud lepingud ja toimingud on korraldatud sajaprotsendilises omanduses tütaretevõtte tegevuse raames. See tegevus hõlmab ligikaudu 50 000 tänavavalgustit, sealhulgas vaatlusaluseid valgusteid vallateede ääres ⁽¹¹⁵⁾.

4.1.2. *Üldised märkused menetluse algatamise otsuse kohta*

- (90) Hüvitis on seotud avaliku taristuga, mida ei kasutata turul kaupade või teenuste pakkumiseks. Seega jäävad meetmed EMP lepingu artikli 61 lõike 1 kohaldamisalast välja ⁽¹¹⁶⁾.
- (91) Menetluse algatamise otsuses ei ole piisavalt edasi antud asjaolu, et taristu kuulub Veilys ASile. Kuna Veilys AS on ainus võimalik tarnija ja omavalitsus ainus võimalik ostja, ei saa hüvitis osaks ettevõtjale ⁽¹¹⁷⁾.
- (92) Igal juhul ei ole ülemäärast hüvitamist toimunud. Kuivõrd tänavavalgustuse korraldamine on üldist majandushuvi pakkuv teenus, on Altmarki kriteeriumid täidetud ⁽¹¹⁸⁾.

4.1.3. *Konkreetsed märkused meetme a kohta – käitamine ja hooldus*

- (93) BKK Veilyse sõnul kajastab hüvitis võrreldavate lepingute tasustamise taset ja aluseks olevaid kulusid. Ülemäärast hüvitamist ei ole olnud ⁽¹¹⁹⁾.

⁽¹⁰⁹⁾ Dokument nr 1126801, lk 8, ja dokument nr 1194249, lk 10.

⁽¹¹⁰⁾ Dokument nr 1194235.

⁽¹¹¹⁾ Dokument nr 1194249, lk 10.

⁽¹¹²⁾ Dokument nr 1194249, lk 10.

⁽¹¹³⁾ Dokument nr 1073541, lk 2.

⁽¹¹⁴⁾ Dokument nr 1073541, lk 2.

⁽¹¹⁵⁾ Dokument nr 1073541, lk 2.

⁽¹¹⁶⁾ Dokument nr 1073541, lk 1–2.

⁽¹¹⁷⁾ Dokument nr 1073541, lk 2.

⁽¹¹⁸⁾ Dokument nr 1073541, lk 1.

⁽¹¹⁹⁾ Dokument nr 1073541, lk 3.

- (94) Mis puudutab võrdlusuuringut, peab BKK Veilys kaebuses märgitud hinnataset põhjendamatuks. Lisaks on vaja arvesse võtta juhtumi eripära. Asjaomased lepingud on vormistatud fikseeritud hinnaga valgustipunkti kohta ja need hõlmavad kõiki teenuseid. See tähendab, et BKK Veilys kannab ebasoodsate sündmuste, näiteks äärmuslike ilmastikutingimuste riski ja vastutust kogu käitamise ja hoolduse eest. Ka on tiheda liikluse ja muude häiretega linnapiirkondades tegutsemine kallim ⁽¹²⁰⁾.

4.1.4. **Konkreetsed märkused meetme b kohta – 12 000 LED-valgusti rahastamine**

- (95) BKK Veilys lükkab tagasi väite, et 12 000 LED-valgusti rahastamine kujutab endast riigiabi.
- (96) BKK Veilysele teadaolevalt ostis omavalitsus valgustid hinnaga 2 000 Norra krooni valgustipunkti eest. Planeerimise, paigaldamise ja dokumenteerimise kulud olid [...] Norra krooni valgustipunkti kohta.
- (97) Nende arvude järgi olid ümberehitamise kulud [...] Norra krooni valgustipunkti kohta. See on umbes [...] korda suurem kui kapitalikuludele, mille omavalitsus igal aastal hüvitab. Seega oli 12 000 LED-valgustit hõlmav uuendamine palju kulukam, kui selle hüvitise alusel võimalik oleks ⁽¹²¹⁾.
- (98) Lisaks tagavad LED-valgustid omavalitsusele märkimisväärse energiakulude kokkuhoiu. BKK Veilysele kättesaadava teabe kohaselt on kulude kokkuhoid hinnanguliselt 450 Norra krooni valgustipunkti kohta aastas. See tähendab, et omavalitsus teenib oma investeeringu tagasi vähem kui seitsme aastaga ⁽¹²²⁾.

4.1.5. **Konkreetsed märkused meetme c kohta – kapitalikulude hüvitamine**

- (99) BKK Veilyse sõnul on hüvitis seotud muu kui majandustegevusega. Kapitalikulude elementi tuleks mõista tasuna taristule juurdepääsu eest ⁽¹²³⁾.
- (100) Igal juhul ei anna kapitalikulude hüvitamine BKK Veilysele majanduslikku eelist. Valgustipunkti rajamise maksumus on ligikaudu 20 000 Norra krooni, millele lisandub veel 10 000–50 000 Norra krooni eeltööde eest. BKK Veilysele kuuluva 16 058 tänavavalgusti rajamise miinimummaksumus on seega 500 000 000 Norra krooni ⁽¹²⁴⁾.
- (101) Järelikult ei hüvitata kapitalikulude ebaproportsionaalselt. Tänavavalgustustaristut hallatakse nii, et see vastaks jätkuvalt asjaomasele tehnilisele standardile ⁽¹²⁵⁾.

II. HINDAMINE

5. RIIGIABI OLEMASOLU

5.1. TAUST

- (102) EMP lepingu artikli 61 lõikes 1 on sätestatud järgmine:

„Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, on igasugune EÜ liikmesriikide või EFTA riikide poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, käesoleva lepinguga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see mõjutab lepinguosaliste vahelist kaubandust.“

⁽¹²⁰⁾ Dokument nr 1073541, lk 3.

⁽¹²¹⁾ Dokument nr 1073541, lk 3.

⁽¹²²⁾ Dokument nr 1073541, lk 3.

⁽¹²³⁾ Dokument nr 1073541, lk 2–3.

⁽¹²⁴⁾ Dokument nr 1073541, lk 3.

⁽¹²⁵⁾ Dokument nr 1073541, lk 3.

- (103) Meetme kvalifitseerumiseks riigiabina peavad seega olema täidetud järgmised kumulatiivsed tingimused: i) abimeetme on andnud riik või see on antud riigi ressurssidest; ii) see annab ettevõtjale eelise; iii) see soodustab teatud ettevõtjaid (valikulisus) ning iv) see ähvardab moonutada konkurentsi ja mõjutada kaubandust. Nagu eespool öeldud, on järelevalveamet avaldanud suunised riigiabi mõiste kohta ⁽¹²⁶⁾.
- (104) Saadud märkuste põhjal peab järelevalveamet asjakohaseks kõigepealt hinnata, kas meetmete a ja c alusel makstud hüvitis on saanud osaks ettevõtjale. Kui vastus sellele küsimusele on jaatav ja kuivõrd LED-valgustite rahastamine (meede b) on andnud eelise samadele üksustele, on ka selle eelise saanud järelikult ettevõtja.

5.2. ETTEVÕTJA MÕISTE

5.2.1. Õiguslik hindamisalus

- (105) Ettevõtja mõiste hõlmab kõiki majandustegevusega tegelevaid üksusi, sõltumata nende õiguslikust seisundist ja rahastamise viisist ⁽¹²⁷⁾. Majandustegevus on igasugune tegevus, mis seisneb kaupade või teenuste pakkumises turul ⁽¹²⁸⁾.
- (106) Vastupidiselt kaebuse esitaja väidetule ei ole küsimus, kas põhimõtteliselt võib tegevust ellu viia ettevõtja, määrava tähtsusega. Pigem on vaja välja selgitada konkreetset asjaolud, mille alusel tegevust ellu viiakse ⁽¹²⁹⁾. Sellega seoses tuleb kontrollida, kas asjaomane tegevus on oma olemuse, eesmärgi ja selle suhtes kohaldatavate eeskirjade tõttu seotud avaliku võimu teostamisega või on majanduslikku laadi, mis õigustab EMP konkurentsieeskirjade kohaldamist ⁽¹³⁰⁾.
- (107) See, kas teatava tegevuse jaoks on turgu, võib EMP riikides olenevalt riigisisestest tingimustest erineda ⁽¹³¹⁾. Teatava tegevuse klassifikatsioon võib aja jooksul muutuda ka poliitiliste otsuste või majandusliku arengu tulemusena.
- (108) Mitme tegevusega hõivatud üksuste puhul tuleb õiguslik kvalifikatsioon määrata iga tegevuse kohta eraldi. Seetõttu ei takista asjaolu, et üksusele on antud avaliku võimu teostamisega seotud ülesandeid, tema liigitamist ettevõtjaks seoses muude tegevustega ⁽¹³²⁾. Kui aga majandustegevust ei saa avaliku võimu teostamise ülesannetest eraldada, liigitatakse tegevus tervikuna mittemajanduslikuks ⁽¹³³⁾.

⁽¹²⁶⁾ 18. jaanuari 2017. aasta otsus nr 3/17/COL, joonealuses märkuses 79 viidatud kohtuotsus.

⁽¹²⁷⁾ EFTA kohtu 17. novembri 2020. aasta otsus kohtuasjas E-9/19, Abelia ja WTW AS vs. EFTA järelevalveamet, punkt 87; EFTA kohtu 21. veebruari 2008. aasta otsus kohtuasjas E-5/07, Private Barnehagers Landsforbund vs. EFTA järelevalveamet, EFTA kohtu lahendid 2008, lk 62, punkt 78; EFTA kohtu 22. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas E-8/00, Landsorganisasjonen i Norge vs. Kommunenes Sentralforbund jj, EFTA kohtu lahendid 2002, lk 114, punkt 62.

⁽¹²⁸⁾ EFTA kohtu 10. mai 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades E-4/10, E-6/10 ja E-7/10, Liechtensteini Vürstiriik ja teised vs. EFTA järelevalveamet, EFTA kohtu lahendid 2011, lk 16, punkt 54. Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. juuni 1987, komisjon vs. Itaalia, 118/85, EU:C:1987:283, punkt 7; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 18. juuni 1998, komisjon vs. Itaalia, C-35/96, EU:C:1998:303, punkt 36; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. september 2000, Pavlov ja teised, liidetud kohtuasjad C-180/98–C-184/98, EU:C:2000:428, punkt 75.

⁽¹²⁹⁾ Abelia ja WTW AS vs. EFTA järelevalveamet, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punkt 88; Private Barnehagers Landsforbund vs. EFTA järelevalveamet, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punkt 80.

⁽¹³⁰⁾ Abelia ja WTW AS vs. EFTA järelevalveamet, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punkt 89; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 7. november 2019, Aanbestedingskalender jt vs. komisjon, C-687/17 P, EU:C:2019:932, punktid 15–16.

⁽¹³¹⁾ Euroopa Kohtu 17. veebruari 1993. aasta otsus kohtuasjas Poucet ja Pistre vs. AGF ja Cancava, liidetud kohtuasjad C-159/91 ja C-160/91, EU:C:1993:63, punktid 16–20.

⁽¹³²⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 1. juuli 2008, Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) vs. Elliniko Dimosio, C-49/07, EU:C:2008:376, punkt 25.

⁽¹³³⁾ Abelia ja WTW AS vs. EFTA järelevalveamet, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punkt 90; Aanbestedingskalender jt vs. komisjon, joonealuses märkuses 130 viidatud kohtuotsus, punktid 17–19; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 12. juuli 2012, Compass-Datenbank GmbH vs. Republik Österreich, C-138/11, EU:C:2012:449, punkt 38.

- (109) EFTA kohtu praktikast tuleneb, et mõiste „teenused“ põhivabaduste tähenduses on asjakohane selle kindlakstegemisel, kas tegevus on riigiabi kontekstis majanduslik. Nagu tuleneb EMP lepingu artikli 37 esimesest lõigust, loetakse lepingu tähenduses „teenusteks“ ainult teenused, mida üldjuhul osutatakse tasu eest ⁽¹³⁴⁾.
- (110) Tasulisuse põhitunnus on see, et tasu on majanduslik vastusooritus osutatud teenuse eest ⁽¹³⁵⁾. Lisaks lepivad tasu tavaliselt omavahel kokku teenuseosutaja ja teenuse saaja ⁽¹³⁶⁾.
- (111) Mõistet „teenused“ tuleks tõlgendada ka EMP lepingu artikli 37 teise lõigu alusel ⁽¹³⁷⁾. Selle sätte kohaselt hõlmab mõiste „teenused“ eelkõige tööstuslikku, kaubanduslikku, käsitöönduslikku ja vabakutselist tegevust.
- (112) Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et tegevuse laadi kindlakstegemisel tuleb arvestada sektorit, kus see tegevus toimub, ja seda, kuidas see sektor on korraldatud.
- (113) Näiteks haridusvaldkonnas ei loeta riikliku süsteemi raames antava hariduse rahastamist tasuks teenuse eest, kui on täidetud kaks tingimust. Esiteks ei taotle riik haridussüsteemi loomisel ja säilitamisel tulutoovat tegevust, vaid täidab oma kohustusi elanikkonna ees. Teiseks rahastatakse haridussüsteemi üldiselt riigi vahenditest, mitte kasutajate maksetest ⁽¹³⁸⁾.
- (114) Sarnase arutluskäigu alusel on leitud, et tasustamise element puudub Norra munitsipaallasteadeade puhul. Sellest tulenevalt ei käsitletud munitsipaallasteaedu riigiabi kontekstis ettevõtjana ⁽¹³⁹⁾.
- (115) Mis puudutab tervishoiusektorit, siis on EFTA kohus otsustanud, et hanke-, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning arhiveerimise valdkonna tugiteenuste osutamise laad tuleb määrata kindlaks teenuste hilisema kasutamise järgi. Kui tugiteenuseid ei osutata turul, vaid solidaarsuse alusel loodud riiklikus tervishoiusüsteemis, on nende osutamine mittemajanduslikku laadi ⁽¹⁴⁰⁾.

5.2.2. Õigusliku hindamisaluse kohaldamine käsiloleva juhtumi suhtes

- (116) Nagu eespool punktides (53) ja (54) märgitud, tegelevad BKK kontserni kuuluvad äriühingud majandustegevusega mitmel turul.
- (117) Euroopa Kohtu hinnangul on võimalik, et ettevõtte võib tegeleda nii majandus- kui ka mittemajandusliku tegevusega. Selle tingimuseks on aga see, et ta peab erinevate saadud vahendite kohta eraldi raamatupidamisarvestust, et välistada igasugune oht, et tema majandustegevust ristsubsideeritakse mittemajandusliku tegevuse jaoks saadud riiklike vahendite kaudu ⁽¹⁴¹⁾. Seega tuleb selleks, et pidada riikliku rahastuse saajaks mittemajanduslikku tegevust, välistada igasugune ristsubsideerimise oht.

⁽¹³⁴⁾ Private Barnehagers Landsforbund vs. EFTA järelevalveamet, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punktid 80–81.

⁽¹³⁵⁾ EFTA kohtu 10. detsembri 2020. aasta otsus kohtuasjas E-13/19, Hraðbraut ehf. vs. mennta- og menningarmálaráðuneytið, Verzlunarskóli Íslands ses., Tækniskólinn ehf. ja Menntaskóli Borgarfjarðar ehf., punkt 91; joonealuses märkuses 127 viidatud otsus kohtuasjas Private Barnehagers Landsforbund vs. EFTA järelevalveamet, punkt 81; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 27. september 1988, Belgia riik vs. Humbel ja Edel, C-263/86, EU:C:1988:451, punkt 17.

⁽¹³⁶⁾ Belgia riik vs. Humbel ja Edel, joonealuses märkuses 135 viidatud kohtuotsus, punkt 17.

⁽¹³⁷⁾ Belgia riik vs. Humbel ja Edel, joonealuses märkuses 135 viidatud kohtuotsus, punkt 16.

⁽¹³⁸⁾ Hraðbraut ehf., joonealuses märkuses 135 viidatud kohtuotsus, punkt 92.

⁽¹³⁹⁾ Private Barnehagers Landsforbund vs. EFTA järelevalveamet, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punktid 82–84.

⁽¹⁴⁰⁾ Abelia ja WTW AS vs. EFTA järelevalveamet, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punktid 95–97.

⁽¹⁴¹⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 27. juuni 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania vs. Ayuntamiento de Getafe, C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 51.

- (118) Käesoleval juhul ei ole järelevalveametile esitatud argumente tõendamaks, et kehtestatud on piisavad tagatised, mis eraldaksid tõhusalt ja asjakohaselt asjaomastest lepingutest tulenevad tulud ja kulud muust majandustegevusest. Vastupidi, Norra ametiasutused on väitnud, et oleks tulnud kehtestada kaitsemeetmed ja et ristsubsideerimist ei saa välistada ⁽¹⁴²⁾.
- (119) Selle põhjal ja olenemata sellest, kas hüvitatav tegevus on olemuselt majanduslik, peab järelevalveasutus järelutama, et meetmete a ja c alusel makstud hüvitis on saanud osaks ettevõtjale.
- (120) Esitatud argumentide põhjal hindab järelevalveasutus siiski ka seda, kas asjaomaste meetmete alusel hüvitatavad tegevused on iseenesest majanduslikud. Esmalt hindab järelevalveamet BKK kontserni äriühingutele kuulunud tänavavalgustitega seotud tegevust.
- (121) Nagu on korratud eespool punktides (59)–(60), viitavad Norra ametiasutused Norra maanteeseaduse paragrahvist 20 omavalitsustele tulenevatele kohustustele hallata ja hooldada kohalikke teid. Kuigi seaduse paragrahviga 20 ei panda omavalitsustele kohustust tänavavalgustust või teataval tasemel tänavavalgustust tagada, aitab see tegevus kaasa liiklusohutuse eesmärgile. Lisaks järgib omavalitsus teede kavandamisel, ehitamisel ja uuendamisel Norra üldkasutatavate teede ameti (*Statens vegvesen*) standardit (*veinormalen*). See standard sisaldab tänavavalgustite olemasoluga seotud tehnilisi kirjeldusi ⁽¹⁴³⁾.
- (122) Seda tausta arvestades väidavad Norra ametiasutused, nagu on märgitud punktis (61), et Selexi kohtuasjas tehtud otsus toetab nende seisukohta, et hüvitatav tegevus on mittemajanduslik ⁽¹⁴⁴⁾. Lisaks, nagu punktis (62) märgitud, tuginevad Norra ametiasutused riigiabi mõistet käsitlevate suuniste punktile 17, mis käsitleb avaliku võimu teostamist ja ametiasutusi ⁽¹⁴⁵⁾. Igal juhul väidavad Norra ametiasutused, et tegevus, millega täidetakse avaliku turvalisuse eesmärke, tuleks liigitada mittemajanduslikuks tegevuseks võrdselt tegevusega, mida tehakse sotsiaalsetel, kultuurilistel, hariduslikel ja pedagoogilistel eesmärkidel.
- (123) Nagu juba kindlaks tehtud, on tegevuse majandusliku laadi kindlaksmääramisel vaja kindlaks teha tegevuse elluviimise konkreetsed asjaolud ⁽¹⁴⁶⁾. Käesoleval juhul on selle hindamise loomulik lähtepunkt Norra vallamaanteede valgustuse tagamise kehtiv õigusraamistik, samuti Bergeni konkreetsed asjaolud.
- (124) Mis puudutab Norras kehtivat õigusraamistikku, siis Norra ametiasutuste viidatud õigusaktide ja standarditega on ette nähtud lihtsalt see, et omavalitsused vastutavad vallateede taristu haldamise eest ning selleks, et teed vastaksid Norra üldkasutatavate teede ameti (*Statens vegvesen*) standardile (*veinormalen*), peavad olema täidetud tänavavalgustuse olemasolu nõuded. Nagu eespool märgitud, ei ole Norra maanteeseaduse paragrahvis 20 omavalitsustele tänavavalgustuse pakkumise ega teataval tasemel tänavavalgustuse tagamise nõuet sätestatud. Lisaks ei välista miski, et omavalitsused võiksid sõlmida äriettevõtjatega vallateede majandustegevusena haldamise ja hooldamise (osade) lepinguid.
- (125) Bergeni spetsiifiliste asjaolude kohta märgib järelevalveamet, et tänavavalgustustaristu lisamine Bergen Lysverkeri müügittehingusse tähendas seda, et BKK DAst sai asjaomastel vallateedel ainus saadaolev tarnija. BKK DA saavutas selle koha, konkureerides viie teise pakkujaga.
- (126) Lisaks, nagu on kirjeldatud punktis (32), sisaldas müügittehingu punkti 7 alapunkt c mehhanismi, mis reguleerib tulevast majanduslikku hüvitist. See mehhanism võimaldab reguleeritud tulutaset.

⁽¹⁴²⁾ Dokument nr 1126801, lk 7.

⁽¹⁴³⁾ Dokument nr 1126801, lk 4, ja dokument nr 1194249, lk 5.

⁽¹⁴⁴⁾ Joonealuses märkuses 77 viidatud Euroopa Kohtu ja Üldkohtu otsused.

⁽¹⁴⁵⁾ Joonealuses märkuses 79 viidatud suunised riigiabi mõiste kohta.

⁽¹⁴⁶⁾ *Abelia ja WTW AS vs. EFTA järelevalveamet*, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punkt 88; *Private Barnehagers Landsforbund vs. EFTA järelevalveamet*, joonealuses märkuses 127 viidatud kohtuotsus, punkt 80.

- (127) Selle põhjal on järelevalveamet seisukohal, et tänavavalgustustaristu müügiga ja sellise hüvitusmehhanismi loomisega, mis võimaldab reguleeritud tulutaset, löi omavalitsus turu, kus asjaomaseid teenuseid osutatakse omavalitsusele majandustegevusena. Asjaolu, et taristu oli ainulaadne, mille tõttu sai selle ostjast ainus saadaolev tarnija, ei tähenda iseenesest, et asjaomased BKK kontserni kuuluvad äriühingud ei oleks turul teenuseid osutanud. Ka ei saanud BKK DA oma ainuõiguslikku seisundit viie teise pakkujaga konkureerides.
- (128) Seda seisukohta kinnitavad BKK kontserni ja omavalitsuse meetmed seoses korrapäraste ajavahemike järel sõlmitud hilisemate lepingutega. BKK kontsern on püüdnud oma kasumit lepingutingimuste tõlgendamise kaudu maksimeerida ja on rõhutanud, et tegutseb oma aktsionäridele väärtuse loomise ärilise eesmärgiga ⁽¹⁴⁷⁾. Teisest küljest on omavalitsus oma tegevuses lähtunud sellest, et ta ajab asju kaubandusliku müüjaga. Norra ametiasutused on tõepoolest viidanud turujõule, mis BKK kontsernil taristu omanikuna on.
- (129) Nagu nähtub mitmest Norra riigihankealaste kaebuste lahendamise komisjonile (KOFA) esitatud kaebusest, pakuvad tänavavalgustite hoolduse ja käitamisega seotud teenuseid lisaks hulk erinevaid müüjaid ärilistel alustel ⁽¹⁴⁸⁾. Seetõttu sai omavalitsus, kui ta algatas selliste teenuste hankimiseks konkursi, pakkumusi mitmelt tarnijalt, nagu on kirjeldatud punktis 3.1.4.
- (130) Sellest tulenevalt märgib järelevalveamet, et Norras ja Bergeni piirkonnas oli tõepoolest tavaks osutada hooldus- ja käitamisteenuseid tasu eest. Ka see näitab, et kõnealune tegevus oli majanduslikku laadi.
- (131) Mis puudutab omavalitsusele kuuluvate tänavavalgustite hoolduse ja käitamise eest makstud hüvitist, siis lepingutingimustes ei viita miski sellele, et neid tegevusi tuleks liigitada erinevalt. Kui välja arvata see, et kapitalikulused ei hüvitata, olid tingimused kuni 1. aprillini 2020 samad, mis BKK kontserni kontrolli all olevate tänavavalgustite puhul. Alates 1. aprillist 2020 osutatakse teenuseid konkursi tulemusena sõlmitud kommertslepingu alusel ⁽¹⁴⁹⁾.
- (132) Mis puudutab Norra ametiasutuste viidet Selexi kohtuotsusele ⁽¹⁵⁰⁾ tuleb meenutada, et see juhtum puudutas Euroopa Lennuliikluse Ohutuse Organisatsiooni (Eurocontrol) tegevust. EUROCONTROLi asutasid mitu Euroopa riiki lennuliikluse ohutuse alase koostöö rahvusvahelise konventsiooni alusel ⁽¹⁵¹⁾.
- (133) Euroopa Kohus kordas apellatsioonimenetluses oma varasemas kohtuasjas tehtud järeldust, et EUROCONTROLi tegevus tervikuna oli oma laadilt, eesmärgilt ja tegevust reguleerivate õigusnormide poolest seotud õhuruumi kontrolli ja korda puudutava avaliku võimu teostamisega. See järeldus kehtis ka abi kohta, mida Eurocontrol andis riiklikele haldusasutustele, eelkõige seoses hangetega lennuliikluse korraldamise valdkonna seadmete ja süsteemide soetamiseks ⁽¹⁵²⁾.
- (134) Võttes arvesse punktides (123)–(131) esitatud hinnangut, jääb järelevalveamet seisukohale, et käesolev juhtum erineb oluliselt Selexi kohtuotsusest. Meenutada tuleb ka seda, et Selexi kohtuotsuses märkis Euroopa Kohus, et asjaolu, et üksus teenib tulu, viitab tegevuse majanduslikule laadile ⁽¹⁵³⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ Dokument nr 1194227, lk 2.

⁽¹⁴⁸⁾ 23. märtsi 2022. aasta otsus, Otera Traftec AS vs. Lillehammeri vald, juhtum 2021/1439; 24. märtsi 2021. aasta otsus, Nett-Tjenester AS vs. Fredrikstadi vald, juhtum 2021/367; 14. septembri 2015. aasta otsus, Nettpartner AS vs. Stavangeri vald j, liidetud juhtumid 2015/47, 2015/48, 2015/49 ja 2015/50; 2. septembri 2015. aasta otsus, Traftec AS vs. Vest-Agderi maakonna omavalitsus, juhtum 2015/71. Otsused on kättesaadavad veebisaidil <https://www.klagenemndssekretariatet.no/klagenemnda-for-offentlige-anskaffelser-kofa/>.

⁽¹⁴⁹⁾ Vt punktid 3.1.3 ja 3.1.4.

⁽¹⁵⁰⁾ Joonealuses märkuses 77 viidatud Euroopa Kohtu ja Üldkohtu otsused.

⁽¹⁵¹⁾ Joonealuses märkuses 77 viidatud Üldkohtu otsus, punkt 1.

⁽¹⁵²⁾ Joonealuses märkuses 77 viidatud Euroopa Kohtu otsus, punktid 71–72.

⁽¹⁵³⁾ Joonealuses märkuses 77 viidatud Euroopa Kohtu otsus, punktid 116–117.

- (135) Järelevalveamet ei saa nõustuda ka sellega, et meetmete a ja c alusel hüvitatavad tegevused puudutavad avalikku võimu või ametiasutust riigiabi mõistet käsitlevate suuniste punkti 17 tähenduses ⁽¹⁵⁴⁾. Pigem on olukord selline, et omavalitsus on hüvitist maksnud kaubanduslikel ja majanduslikel alustel tegutsevale tarnijale. Seega on olukord analoogne olukorraga, kus omavalitsus hangib vallateede ehitamise või hooldamisega seotud ehitustööd äriettevõtjalt.
- (136) Samamoodi ei veena järelevalveametit väide, et tegevus, millega täidetakse avaliku turvalisuse eesmärke, tuleks liigitada mittemajanduslikuks tegevuseks võrdselt tegevusega, mida tehakse sotsiaalsel, kultuurilisel, hariduslikel ja pedagoogilisel eesmärkidel. Kohtupraktika ei anna alust järeldusele, et tegevus on iseenesest mittemajanduslik, kuna sellel on teatav eesmärk. Nagu öeldud, tuleb selle kindlakstegemiseks välja selgitada konkreetset asjaolud, mille alusel tegevust ellu viiakse. Näiteks võib üldkasutatava varaga seotud hooldustoiminguid teha selgelt majanduslikel alustel, isegi kui seda on vaja kasutajate ohutuse tagamiseks.

5.2.3. Järeldus

- (137) Eespool öeldu põhjal järeldab järelevalveamet, et meetmete a ja c alusel makstud hüvitis on osaks saanud ettevõtjale. Kuivõrd LED-valgustite rahastamine (meede b) on andnud eelise samadele üksustele, saab selle eelise järelkult ka ettevõtja.

5.3. RIIGI RESSURSSIDE OLEMASOLU

- (138) Selleks, et kujutada endast riigiabi, peab meetme olema andnud riik või see peab olema antud riigi ressurssidest. Riigi ressursside mõiste hõlmab ka piirkondlike riigisestse üksuste ressursse ⁽¹⁵⁵⁾.
- (139) Kõiki meetmeid rahastatakse omavalitsuse eelarvest. Seega hõlmavad need riigi ressursside tarbimist.

5.4. EELIS

5.4.1. Sissejuhatus

- (140) EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses on eelis iga majanduslik kasu, mida ettevõtja ei oleks saanud tavalistes turutingimustes ⁽¹⁵⁶⁾. Seega võivad eelise anda ka mitte ainult positiivsed hüved, nagu subsiidiumid, laenu- või otseinvesteeringud, vaid ka sekkumised, mis ei ole otsese mõttes subsiidiumid, kuid on sama laadi ja mõjuga ⁽¹⁵⁷⁾. Seda arvesse võttes ei saa meedet pidada riigiabi keelu kohaldamisalast välja jäävaks üksnes seetõttu, et vormilt on see vastastikusi kohustusi sisaldav kokkulepe ⁽¹⁵⁸⁾.

⁽¹⁵⁴⁾ Joonealuses märkuses 79 viidatud suuniste riigiabi mõiste kohta.

⁽¹⁵⁵⁾ Joonealuses märkuses 79 viidatud suuniste riigiabi mõiste kohta, punkt 48 ja viidatud kohtupraktika.

⁽¹⁵⁶⁾ Joonealuses märkuses 79 viidatud suuniste riigiabi mõiste kohta, punkt 66; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 11. juuli 1996, Syndicat français de l'Express international (SFEI) jt vs. La Poste jt, C-39/94, EU:C:1996:285, punkt 60; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. aprill 1999, Hispaania vs. komisjon, C-342/96, ECLI:EU:C:1999:210, punkt 41.

⁽¹⁵⁷⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 2. juuli 1974, Itaalia vs. komisjon, 173/73, EU:C:1974:71, punkt 13; EFTA kohtu 17. augusti 2012. aasta otsus kohtuasjas E-12/11, Asker Brygge vs. EFTA järelevalveamet, EFTA kohtu lahendid 2012, lk 536, punkt 55; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. november 2003, Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie vs. GEMO SA, C-126/01, EU:C:2003:622, punkt 28.

⁽¹⁵⁸⁾ Kohtuotsus, Üldkohus, 28. jaanuar 1999, BAI vs. komisjon, T-14/96, ECLI:EU:T:1999:12, punkt 71.

5.4.2. *Eelist ei saa Altmarki tingimuste alusel välistada*

5.4.2.1. **Altmarki tingimused**

- (141) Ettevõtjate kohta, kellele on usaldatud üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamine, on olemas avaliku teenuse hüvitise maksmist käsitlev konkreetne kohtupraktika. Euroopa Kohtu Altmarki kohtuasjas tehtud otsusest tuleneb, et sellistel juhtudel võib välistada eelise olemasolu EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses, kui on täidetud järgmised neli kumulatiivset tingimust: ⁽¹⁵⁹⁾
- i. „Esiteks peab abi saav ettevõtja olema realselt vastutav avaliku teenindamise kohustuse täitmise eest ja see kohustus peab olema täpselt määratletud.
  - ii. Teiseks [...] peavad parameetrid, mille alusel see hüvitis arvutatakse, olema eelnevalt objektiivselt ja läbipaistvalt kindlaks määratud.
  - iii. Kolmandaks ei tohi hüvitis olla suurem, kui on vajalik avaliku teenindamise kohustuse täitmisest tulenevate kulude täielikuks või osaliseks katmiseks, arvestades selle kohustuse täitmisega seotud tulu ja mõistlikku kasumit.
  - iv. Neljandaks, kui avaliku teenindamise kohustust täitvat ettevõtjat ei valitud konkreetset juhul avalikus hankemenetluses, mis võimaldab välja valida kandidaadi, kes suudab üldsusele asjassepuutuvaid teenuseid osutada kõige odavamalt, peab sobiva hüvitise tase olema kindlaks määratud selliste kulude analüüsi alusel, mida keskmise suurusega, hästi korraldatud juhtimise ja [...] varustatud ettevõtja oleks nende kohustuste täitmiseks kandnud, arvestades nende kohustuste täitmisega seotud tulusid ja mõistlikku kasumit.“
- (142) Järelevalveasutus on avaldanud suunised riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes ⁽¹⁶⁰⁾. Altmarki tingimusi käsitletakse nende suuniste 3. jaos.

5.4.2.2. **Altmarki tingimuste kohaldamine käsiloleva juhtumi suhtes**

- (143) Esimese tingimuse kohaselt peab abi saav ettevõtja olema kohustatud täitma selgelt määratletud avaliku teenindamise kohustusi.
- (144) Euroopa Kohtu hinnangul on selle tingimuse eesmärk tagada läbipaistvus ja õiguskindlus. See nõuab esiteks selle kindlakstegemist, kas vahendeid saaval ettevõtjal on tegelikult avaliku teenindamise kohustus, ja teiseks, kas need kohustused on liikmesriigi õiguses selgelt määratletud. Seega peavad olema täidetud miinimumtingimused, mis eeldavad avaliku võimu ühte või mitut akti, millega on piisavalt täpselt määratletud vähemalt ettevõtja(te)le täitmiseks antud avaliku teenuse kohustuste laad, kestus ja ulatus ⁽¹⁶¹⁾.
- (145) Seda järgides nõustus Euroopa Kohus Üldkohtu otsusega, milles leiti, et kuna riigisisises õiguses puudub kõnealuse teenuse selge määratlus üldist majandushuvi pakkuva teenusena, ei olnud esimene Altmarki tingimus täidetud. Seda järeldust ei seadnud kahtluse alla turutõrke olemasolu asjaomasel turul ega asjaolu, et teenuse oleks võinud määratleda üldist majandushuvi pakkuva teenusena. Need asjaolud ei olnud asjakohased, kui määrati kindlaks, kas asjaomased ettevõtjad tõepoolest täitsid neile avaliku võimu aktiga kehtestatud avaliku teenuse osutamise kohustusi ja kas need kohustused on selles aktis selgelt määratletud ⁽¹⁶²⁾.

⁽¹⁵⁹⁾ Joonealuses märkuses 26 viidatud Altmarki kohtuotsus, punktid 87–93.

⁽¹⁶⁰⁾ ELT L 161, 13.6.2013, lk 12 (I lisa); EMP kaasanne nr 34, 13.6.2013, lk 1 (I lisa).

⁽¹⁶¹⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. detsember 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco jt vs. komisjon, C-66/16 P, EU:C:2017:654, punktid 72–73.

⁽¹⁶²⁾ *Ibid*, punktid 74–75.

- (146) Lisaks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et selleks, et ettevõtjat käsitataks üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutajana, peab see olema kehtestatud avaliku võimu aktiga ⁽¹⁶³⁾. Selline ülesande andmine võib toimuda ka kokkulepete abil tingimusel, et need sõlmib avalik võim ning need on siduvad ⁽¹⁶⁴⁾. Asjaolust, et riigihanke esemeks on teenus, ei piisa siiski, et see teenus saaks üldist majandushuvi pakkuva teenuse staatuse ilma selgitust esitamata ⁽¹⁶⁵⁾.
- (147) Seetõttu ei ole oluline mitte küsimus, kas omavalitsus oleks võinud usaldada BKK kontserni kuuluvatele äriühingutele asjaomaseid teenuseid hõlmava üldist majandushuvi pakkuva teenuse, vaid küsimus, kas ta on seda ka tegelikult teinud.
- (148) Selle hindamise loomulik lähtepunkt on see, et ei Norra ametiasutused ega BKK Veilys ole väitnud, et BKK kontsernile on usaldatud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine.
- (149) Nagu nähtub eespool punktides 3 ja 4, ei ole Norra ametiasutused oma märkustes kordagi viidanud üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitlevale õigusele. BKK Veilys on vaid väitnud, et kui tänavavalgustuse pakkumine on üldist majandushuvi pakkuv teenus, siis on Altmarki tingimused täidetud. See, nagu ka menetluse algatamise otsuses tehtud esialgne järeldus, osutab, et BKK kontserni kuuluvatel äriühingutel ei ole seoses meetmega olnud ega ole avaliku teenindamise kohustust ⁽¹⁶⁶⁾.
- (150) Seda seisukohta toetavad ka Norra ametiasutuste sõlmitud lepingud.
- (151) Nagu on selgitatud eespool punktis 3, iseloomustas 1996. aasta müügilepingut see, et omavalitsus müüs ettevõtte maha ja BKK DA omandas selle. Kuigi leping sisaldas sätteid edaspidise tänavavalgustuse pakkumise ja sellega seotud teenuste osutamise kohta, ei sisalda esitatud dokumendid ühtegi viidet sellele, et omavalitsus oleks kohtupraktika tähenduses pannud BKK DA-le avaliku teenindamise kohustusi.
- (152) Sama kehtib ka BKK kontserni äriühingutega sõlmitud hilisemate lepingute kohta. Mis puudutab BKK kontserni kontrolli all olevate tänavavalgustitega seotud tegevust, näitab see, et omavalitsus ostab teenust müüjalt, kes kontrollib vajalikku sisendit, mitte ei pane talle avaliku teenindamise kohustust. Mis puudutab nende omavalitsusele kuuluvate tänavavalgustite hooldamist ja käitamist, siis seda teenust on hangitud sisendina selleks, et omavalitsus sellise taristu abil tänavalgustust pakkuda saaks. Mõlemad tegevuste kogumid on lepingutesse lisatud ilma ühegi tingimusega, selgitusega või viiteta, et BKK kontserni äriühingutele on usaldatud üldist majandushuvi pakkuv teenus.

5.4.2.3. Järeldus

- (153) Eespool esitatud kaalutlustele tuginedes jääb järelevalveamet oma menetluse algatamise otsuses tehtud esialgse järelduse juurde. Mis puutub nimetatud kolme meetmesse, siis BKK kontserni kuuluvatel äriühingutel ei ole olnud ega ole avaliku teenindamise kohustust. Seega ei saa eelist Altmarki tingimuste alusel välistada.

5.4.3. Turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja põhimõte

5.4.3.1. Taust

- (154) Majanduslikud tehingud, mida teevad avaliku sektori asutused tavalistes turutingimustes, ei anna vastaspoolele eelist ning ei kujuta endast seetõttu riigiabi. Turutingimustele vastavuse küsimust hinnatakse turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja põhimõtte alusel.

⁽¹⁶³⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 23. oktoober 1997, komisjon vs. Prantsuse Vabariik, C-159/94, EU:C:1997:501, punkt 65.

⁽¹⁶⁴⁾ Kohtuotsus, Üldkohus, 7. november 2012, Coordination bruxelloise d'institutions sociales et de santé (CBI) vs. komisjon, T-137/10, EU:T:2012:584, punkt 109.

⁽¹⁶⁵⁾ Kohtuotsus, Üldkohus, 26. november 2015, Hispaania vs. komisjon, T-461/13, ECLI:EU:T:2015:891, punkt 71. Kohtuotsus jäeti apellatsioonimenetluses jösse (Euroopa Kohtu 20. detsember 2017. aasta otsusega kohtuasjas Hispaania vs. komisjon, C-81/16 P, EU:C:2017:1003). Vt eelkõige Euroopa Kohtu otsuse punkt 49.

⁽¹⁶⁶⁾ Menetluse algatamise otsuse punkt 33.

- (155) Kui võõrandamist hinnatakse turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja põhimõtte alusel, on määrava tähtsusega see, kas avaliku sektori asutus käitus nii, nagu turumajanduse tingimustes tegutsev turuosaline oleks käitunud sarnases olukorras ⁽¹⁶⁷⁾. Seetõttu tuleb arvesse võtta ainult ettevõtja, mitte avaliku võimu teostamise rolliga seotud eeliseid ja kohustusi ⁽¹⁶⁸⁾.
- (156) Uurides, kas tehinguga kaasneb riigiabi, tuleb võtta arvesse tehingu otsustamise ajal valitsenud olukorda ⁽¹⁶⁹⁾. See, mis on tavaline tasu, tuleneb seega teguritest, mida tavapärastes turutingimustes tegutsev ettevõtja oleks tasu kindlaksmääramisel arvesse võtnud ⁽¹⁷⁰⁾.
- (157) Järelevalveamet peab turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja põhimõtte rakendamisel tegema keerulise majandusliku hindamise ⁽¹⁷¹⁾. See hindamine tuleb teha olemasolevatele objektiivsete ja kontrollitavate tõendite alusel ⁽¹⁷²⁾.
- (158) Võttes arvesse kaebuses väidetut, hindab järelevalveamet järgmiseks, kas BKK kontsern on saanud hoolduse ja käitamise eest turumääradest suuremat hüvitist (meede a). Seejärel hindab järelevalveamet, kas 12 000 LED-valgusti rahastamine (meede b) on andnud BKK kontsernile eelise.
- (159) Lõpuks käsitleb järelevalveamet kapitalikulude hüvitamist (meede c). Hindamisel kaalub järelevalveamet esiteks seda, kas kapitalikulude hüvitamine oli kooskõlas tavapärase turutavaga. Teiseks hindab järelevalveamet, kas BKK kontsern on saanud selliste kulude eest turumääradest suuremat hüvitist.

5.4.4. Meede a – käitamine ja hooldus

5.4.4.1. BKK-le kuuluva taristu eest makstud hüvitis

- (160) Ametliku uurimismenetluse käigus sai järelevalveamet lisateavet omavalitsuse Bergen Lysverkeriga tehtud müügitehingu kohta.
- (161) Nagu on märgitud punktis 3.1.2, müüs omavalitsus 1996. aastal BKK DA-le Bergen Lysverkeri munitsipaalüksuse, sealhulgas selle vara ja tegevuse. Kuigi BKK DA omandas Bergen Lysverkeri pakkumismenetluse teel, kujutas müük endast ka tütarettevõtja ettevõtjasisest üleandmist. BKK DA oli sel ajal täielikult omavalitsuse kontrolli all.
- (162) 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunktis c sätestati mehhanism, et reguleerida tulevikus BKK DA ostetud taristu kaudu tänavavalgustuse pakkumise hüvitamist. Nagu nähtub punktides 3.1.2 ja 4.1.1 esitatud teabest, nõustuvad Norra ametiasutused ja BKK Veilys, et see säte on olnud ja on ka praegu hüvitise kindlaksmääramisel nende jaoks siduv.
- (163) Nagu juba öeldud, tuleb selle uurimisel, kas tehinguga kaasneb riigiabi, võtta arvesse tehingu otsustamise ajal valitsenud olukorda ⁽¹⁷³⁾. Järelikult, kui 1996. aasta müügilepingus sätestatud hüvitamismehhanism kehtestati viisil, mis selle loomise ajal piiras tulevase hüvitise taseme turumääradega, ei anna selle mehhanismi alusel hiljem arvatud hüvitis eelist ⁽¹⁷⁴⁾.

⁽¹⁶⁷⁾ Joonealuses märkuses 79 viidatud suunised riigiabi mõiste kohta, punkt 76; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 21. märts 1991, Itaalia vs. komisjon, C-305/89, EU:C:1991:142, punkt 19; kohtuotsus, Üldkohus, 6. märts 2003, Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen vs. komisjon, liidetud kohtuasjad T-228/99 ja T-233/99, EU:T:2003:57, punkt 208.

⁽¹⁶⁸⁾ Joonealuses märkuses 79 viidatud suunised riigiabi mõiste kohta, punkt 77; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 5. juuni 2012, komisjon vs. Électricité de France (EDF), C-124/10 P, EU:C:2012:318, punktid 79, 80 ja 81.

⁽¹⁶⁹⁾ Westdeutsche Landesbank Girozentrale, joonealuses märkuses 167 viidatud kohtuotsus, punktid 245–246.

⁽¹⁷⁰⁾ Syndicat français de l'Express international (SFEI), joonealuses märkuses 156 viidatud kohtuotsus, punktid 60–61.

⁽¹⁷¹⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 2. september 2010, komisjon vs. Scott SA, C-290/07 P, EU:C:2010:480, punkt 68. Vt kohtuotsus, Üldkohus, 27. aprill 2022, Petra Flašker vs. komisjon, T-392/20, EU:T:2022:245, punkt 42.

⁽¹⁷²⁾ Électricité de France (EDF), joonealuses märkuses 168 viidatud kohtuotsus, punkt 102.

⁽¹⁷³⁾ Westdeutsche Landesbank Girozentrale, joonealuses märkuses 167 viidatud kohtuotsus, punktid 245 ja 246.

⁽¹⁷⁴⁾ Optsioonilepingute kohta vt joonealuses märkuses 157 viidatud otsus kohtuasjas Asker Brygge, punkt 57 koos lisaviidetega kohtupraktikale.

- (164) Seetõttu tuleb kõigepealt hinnata, kas hüvitamismehhanism töötati välja viisil, mis piiras tulevase tasu turumääradega. Kui sellele küsimusele vastatakse jaatavalt, tuleb teiseks hinnata, kas mehhanismi on tegelikult järgitud.
- (165) Kohtuasjas, mis käsitles Prantsuse postiettevõtja La Poste'i poolt oma tütarettvõtjale SFMI-Chronopostile (edaspidi „Chronopost“) viimaselt saadud abi eest makstud tasu vastavust turutingimustele, rõhutas Euroopa Kohus, et Chronopostile osutatud teenused olid lahutamatult seotud ainulaadse postivõrguga, mida haldab La Poste. Kuna seda võrku ei loodud äriatel kaalutlustel, ei oleks eraettevõtja seda ilma riigi sekkumiseta rajanud ⁽¹⁷⁵⁾.
- (166) Euroopa Kohus leidis, et selles olukorras võivad La Poste'i asjaomaste teenuste osutamisega seotud kulud olla objektiivsed ja kontrollitavad elemendid, mille alusel tuleks tasu turutingimustele vastavust hinnata. Eelise olemasolu saab välistada, kui esiteks kattis nõuetekohaselt kehtestatud hind teenuste osutamisega kaasnevad täiendavad muutuvkulud, asjakohase osa püsikuludest ja piisava tulu kapitaliinvesteeringutelt ning teiseks ei viita miski sellele, et neid elemente hinnati valesti või need pandi paika meelevaldselt ⁽¹⁷⁶⁾.
- (167) Ka käsilolev juhtum puudutab teenuseid, mis on lahutamatult seotud ainulaadse võrguga, mis ei ole ehitatud äriatel lähenemisviisi silmas pidades ja mida eraettevõtja ei oleks ilma riigi sekkumiseta rajanud. Lisaks kuulus BKK DA müügilepingu sõlmimise ajal täielikult omavalitsusele.
- (168) Selle põhjal leiab järelevalveamet, et olukord, mis valitses 1996. aasta müügilepingu kohase hüvitismehhanismi kehtestamise ajal, on võrreldav olukorraga, mida Euroopa Kohus hindas Chronoposti kohtuasjas. Seega, kuivõrd see hüvitamismehhanism vastab Chronoposti kohtuasja nõuetele, peab järelevalveamet seda turutingimustega kooskõlas olevaks.
- (169) Nagu punktis 3.1.2 märgitud, on 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunktis c ette nähtud, et hüvitis peaks katma BKK tegevuskulud ja lisaks reguleeritud tulu seotud kapitalilt. Seega võimaldab see mehhanism hoolduse ja käitamise elemendi puhul katta ainult kulusid. Lisaks ei ole järelevalveamet saanud teavet selle kohta, et kulud, mis on määratud kindlaks valesti või meelevaldselt, näiteks kunstlikult madala tõhususe taseme või kaudsete kulude sobimatu jaotamise tõttu, oleksid hüvituskõlblikud. Seda arvestades leiab järelevalveamet, et hoolduse ja käitamisega seotud hüvitamismehhanismi element on kooskõlas Chronoposti kohtuasjas sätestatuga.
- (170) Mis puudutab teist küsimust, st kas 1996. aasta müügilepingus sätestatud hüvitamismehhanismist on kinni peetud, oleks arukalt tegutsev eraõiguslik ettevõtja, pidades silmas asjaomaseid summasid, investeerinud piisavalt ressursse, et tagada nõuete täitmine. See hõlmaks BKK kontserni esitatud hindade aluste kontrolli, sealhulgas otseste ja kaudsete kulude kindlaksmääramise viisi kontrolli. Lisaks on järelevalveamet veendunud, et eraõiguslik ostja oleks võtnud õiguslikke meetmeid, kui tarnija oleks keeldunud dokumentidega tõendamast, et tema hinnad vastavad kokkulepitud hüvitamismehhanismile.
- (171) Nagu on kirjeldatud punktis 3.3, on omavalitsus arutanud selle üle, mida järelevalveamet peab BKK kontserni küsitud kõrgeks hinnaks. Lisaks on omavalitsus mõõnnud, et ei saa välistada, et hüvitise määrade puhul on tegemist ülemäärase hüvitamisega, ning et küsitud hindu käsitlevate dokumentide puudumine on probleemne. Lisaks on omavalitsus neid küsimusi käsitlenud kogu ametliku uurimismenetlusega hõlmatud perioodi jooksul.
- (172) Mis puudutab BKK Veilyse antud teavet, mis on esitatud punktis 4.1.3, ei sisalda see üksikasju küsitud hindade aluse kohta. Eelkõige ei ole teabes esitatud käitamis- ja hooldustegevusega seotud otseseid ja kaudseid kulusid ning nende kindlaksmääramise viisi. Kaudsete kulude puhul puudub teave selle kohta, milline jaotusmehhanism on kehtestatud ja miks seda peetakse asjakohaseks. Üksikasjalikkuse puudumine viitab sellele, et 1996. aasta müügilepingus sätestatud hüvitamismehhanismist ei ole kinni peetud.

⁽¹⁷⁵⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 3. juuli 2003, Chronopost vs. Ufex jt, liidetud kohtuasjad C-83/01 P, C-93/01 P ja C-94/01 P, EU:C:2003:388, punktid 36–37.

⁽¹⁷⁶⁾ *Ibid*, punktid 38–40.

- (173) Mis puudutab andmebaasist KOSTRA saadud arvandmeid, mis on esitatud punktis (69), siis näitavad need iga omavalitsuse kogukulusid valgustipunkti kohta aastas, sealhulgas elektrienergiat. Arvud näitavad, et perioodil 2015–2019 olid omavalitsusel kümne andmebaasis esindatud suurema omavalitsuse hulgas kõige suuremad registreeritud kulud.
- (174) Omavalitsuste kulude erinevused võivad tuleneda mitmest tegurist, nagu on selgitatud eespool punktides (67)–(68) ja (94). Siiski ei ole ei Norra ametiasutused ega BKK Veilys esitanud teavet, mis kinnitaks, et KOSTRAs esitatud kulutasemed on põhjendatud. BKK Veilys on vaid väitnud, et Bergeni kulusid mõjutavad konkreetset tegurid, kinnitamata seda väidet dokumentaalselt.
- (175) Seetõttu leiab järelevalveamet, et KOSTRAst saadud andmed näitavad, et BKK kontsern on saanud ülemäärast hüvitist. Arvud ei ole aga piisavalt detailsed, et teha järeldust selle kohta, mil määral puudutab ülemäärane hüvitamine hooldust ja käitamist (meede a) või kapitalikulusid (meede c).
- (176) Eespool öeldut arvesse võttes viitab esitatud teave kokkuvõttes sellele, et suure töönaosusega on hüvitis ületanud 1996. aasta müügilepingus sätestatud mehhanismiga samal taseme. See näitab omavalitsuse suutmatust võtta selle mehhanismi järgimise tagamiseks vajalikke meetmeid. Seega ei ole omavalitsus tegutsenud eraõigusliku ostjana.

5.4.4.2. Omavalitsusele kuuluva taristuga seotud hüvitis

- (177) Nagu on kirjeldatud punktides 3.1.3, 3.1.4 ja 3.1.5, on omavalitsusele kuulunud ja kuulub jätkuvalt suur hulk oma valla teede äärsetest tänavavalgustitest. Lisaks, nagu on sätestatud punktis 3.1.4, on kõnealust omavalitsusele kuuluvat taristut alates 1. aprillist 2020 hooldatud ja käitatud lepingu alusel, mille sõlmimiseks oli omavalitsus hanke korraldanud.
- (178) Nagu tõendab selle lepingu pakkumiskutse, võis omavalitsus vabalt osta omavalitsusele kuuluva taristu hooldamise ja käitamise teenuseid mis tahes huvitatud pakkujalt ning ta ei olnud seotud ühegi eelnevalt kindlaksmääratud hüvitismehhanismiga. Seetõttu hindab järelevalveamet nende tegevuste eest makstud hüvitist eraldi.
- (179) Punktis 3.1.4 esitatud teave näitab, et hankelepingu sõlmimisel järgiti kooskõlas EMP riigihankeõigusega konkurentsi põhist, läbipaistvat, mittediskrimineerivat ja tingimustevaba hankemenetlust. Leping sõlmimise otsus põhines madalaimal hinnal ning miski ei viita sellele, et kehtinud turumäär oli tegelikult saavutatust madalam. Selle põhjal leiab järelevalveamet, et hankelepingu alusel hoolduse ja käitamise eest makstud hüvitis ei andnud BKK kontsernile eelist ⁽¹⁷⁷⁾.
- (180) Enne 1. aprilli 2020 toimunud tegevuse hüvitamise kohta märgib järelevalveamet, et kuigi omavalitsus pidas hinnataset kõrgeks, ei kontrollinud ta, kas teenuseid on võimalik hankida mõnelt teiselt pakkujalt väiksemate kuludega. Selle asemel nõustus ta sellega, et ühe tänavavalgusti kohta kasutati sama hinda kui BKK kontserni kontrolli all oleva taristu puhul. Sellest tulenevalt märgib järelevalveamet, et omavalitsus ei ole käitunud nii, nagu oleks käitunud eraõiguslik ostja.
- (181) Mis puudutab hüvitise suurust, siis see oli tänavavalgusti kohta sama, mis BKK kontserni kontrolli all olevate tänavavalgustite puhul. Nagu on kirjeldatud punktis (176), viitab esitatud teave koguvõttes sellele, et hüvitise tase on ületanud 1996. aasta müügilepingu kulupõhise mehhanismi kohaselt lubatud taset. See viitab ka sellele, et omavalitsus on maksnud rohkem, kui ta oleks maksnud teenuste avatud turul hankimise korral.
- (182) Miski esitatud teabes ei viita vastupidisele. Nagu on märgitud punktides (173)–(175), näitavad KOSTRAst saadud andmed, et BKK kontsern on tõepoolest saanud ülemäärast hüvitist. Arvud ei ole aga piisavalt detailsed, et teha järeldust selle kohta, mil määral puudutab ülemäärane hüvitamine hooldust ja käitamist (meede a) või kapitalikulusid (meede c).

⁽¹⁷⁷⁾ Joonealuses märkuses 79 viidatud suunised riigiabi mõiste kohta, punktid 89–96.

- (183) Järelevalveamet on lisaks arvestanud alates 1. aprillist 2020 osutatavate teenuste hanke tulemusi. Nagu aga punktis (48) märgitud, hõlmas hankeleping ka 12 000 LED-valgustit, mis paigaldati BKK-le kuuluvasse võrku. Seega ei ole hankelepingu alusel saavutatud tingimused mõistlik võrdlusalus hindade puhul, mida varem küsiti omavalitsusele kuuluvate tänavavalgustite eest.
- (184) Järelikult peab järelevalveamet tegema järelduse ülejäänud kättesaadava teabe põhjal. Nagu on märgitud punktides (180)–(182), näitab kogu see teave, et BKK kontsern on saanud ülemäärast hüvitist ka nende omavalitsusele kuuluvate tänavavalgustite eest.

5.4.4.3. Järeldus

- (185) Eespool esitatud hinnangu põhjal järeldab järelevalveamet, et BKK kontsern on saanud Bergeni valla teede valgustite hoolduse ja käitamise eest ülemäärast hüvitist. Mis puudutab BKK kontsernile kuuluvaid tänavavalgusteid, siis see ülemäärane hüvitamine jätkub. Omavalitsusele kuuluvate tänavavalgustite puhul piirdub ülemäärane hüvitamine kuni 1. aprillini 2020 toimunud tegevusega.
- (186) Kuigi esitatud teave näitab, et eelis on antud, ei võimalda see järelevalveametil selle suurust kindlaks määrata. See kajastub allpool punktis 10 esitatud tagasinõudekorralduses.

5.4.5. Meede b – 12 000 LED-valgusti rahastamine

- (187) Nagu eespool punktides 3.4 ja 4.1.4 esitatud teabest nähtub, hankis omavalitsus LED-valgustid välistarnijalt. Nende omandiõigust ei ole BKK kontsernile üle antud ega anta ka edaspidi. Seega ei ole antud eelist, mis tuleneks sellest, et omavalitsus loobub LED-valgustite omandiõigusest.
- (188) Lisaks on Norra ametiasutused ja BKK Veilys selgitanud, et LED-valgustite ostmine oli erakorraline uuendus, mida BKK Veilys ei olnud kohustatud tegema. Selle põhjal võib järeldada, et eelist, mis tuleneks sellest, et omavalitsus vabastab BKK Veilyse kohustustest, mida ta oleks pidanud lepingu(te) tingimuste kohaselt täitma, ei ole antud.
- (189) Mis puudutab LED-valgustite käitamist ja hooldamist, olid need ülesanded sätestatud eraldi hankelepingus. Selle lepingu alusel makstav hüvitist ei ole punktis (179) nimetatud põhjustel BKK kontsernile eelist andnud.
- (190) Eelõeldu põhjal leiab järelevalveamet, et 12 000 LED-valgusti rahastamine (meede b) ei ole iseenesest BKK kontserni kuuluvatele äriühingutele eelist andnud. Allpool punktides (191) ja (192) esitatud põhjustel rõhutab järelevalveamet siiski, et meetmete a ja c raames makstud ülemäärase hüvitamise taseme kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta LED-valgustite paigaldamist.
- (191) Kui kõnealune paigaldamine on vähendanud tegevus- ja hoolduskulusid, toomata kaasa hüvitise vähenemist kooskõlas 1996. aasta müügilepingu kohase kulupõhise mehhanismiga, oleks see meetme a mõistes ülemäärane hüvitamine. Järelevalveamet märgib selle kohta, et kuigi hankeleping hõlmab LED-valgustite käitamist ja hooldust, näib, et BKK kontsernile makstakse punktis (45) kirjeldatud lepingu alusel ikkagi hüvitist selle taristu hooldamise ja käitamise eest, millele need valgustid on paigaldatud. Pealegi näib, et hüvitise tase on jäänud samaks nagu siis, kui leping hõlmas ka neid valgusteid, mis asendati LED-valgustitega ⁽¹⁷⁸⁾.

⁽¹⁷⁸⁾ 12. aprilli 2021. aasta kirjas, mis lisati toimikusse kui dokument nr 1194249, märkisid Norra ametiasutused leheküljel 11, et „Bergeni omavalitsuse ja Veilys ASI vahelise käitus- ja hoolduslepingu tingimused ei ole [...] LED-valgustite paigaldamise tõttu muutunud“.

- (192) Mis puudutab meedet c, tuleb 1996. aasta müügilepingus sätestatud tasumäära regulatsiooni kohase hüvitise õige taseme kindlaksmääramisel arvesse võtta kohaliku omavalitsuse omandis olevaid LED-valgusteid. Arvestades, et LED-valgustid kuuluvad omavalitsusele, ei saa neid arvata hüvitatava kapitalibaasi hulka. Lisaks oleks tulnud sellest kapitalibaasist välja jätta kogu LED-valgustitega asendatud valgustite jääkväärtus.

5.4.6. Meede c – kapitalikulu hüvitamine

5.4.6.1. Sissejuhatus

- (193) Nagu on selgitatud punktis 3.1.2, on kapitalikulude hüvitamine 1996. aasta müügilepinguga kehtestatud mehhanismi teine element. Nagu punktis 3.5 täpsemalt kirjeldatud, on taristuga seotud kapitalikulu üks mitmest tänavavalgustuse pakkumisega seotud kulukomponendist. Seega, kui taristu oleks kuulunud omavalitsusele endale, oleks ta sellised kapitalikulud ise kandnud. Kui aga teid ja tänavaid valgustatakse teisele juriidilisele isikule kuuluva taristu abil, on kapitalikulu selle teise isiku kanda. Seda uut teavet arvestades peab järelevalveamet taristu omanikule kapitalikulu hüvitamist tavapraktikaga samaulatuslikuks meetmeks.
- (194) 1996. aasta müügilepingus sätestatud mehhanismi kohaselt on BKK kontsernil õigus saada kapitalikulule seotud kapitali eest hüvitist, mis on võrdne NVE reguleeritud elektri ülekandevõrgu taristu jaoks kehtestatud tulumääraga. Järelevalveamet leiab, sarnaselt BKK-le kuuluvate tänavavalgustite hooldamise ja käitamise hüvitamise suhtes võetud seisukohaga, et kui see hüvitamismehhanismi element oli kavandatud viisil, mis piiras müügilepingu sõlmimise ajal tulevased tasud turumääradega, ei anna hiljem selle alusel arvatud hüvitis eelist ⁽¹⁷⁹⁾.
- (195) Punktis (166) kirjeldatud Chronoposti kohtuasjas tehtud otsuse kohaselt on kapitalikulu hindamiskriteeriumiks see, kas tulusus on suurem kui piisav tulu kapitaliinvesteeringutel. Seega tuleb kõigepealt hinnata küsimust, kas 1996. aasta müügilepingus sätestatud regulatsioon võimaldab piisavat, kuid mitte ülemäärast tulu. Kui sellele küsimusele vastatakse jaatavalt, tuleb teiseks kaaluda, kas hüvitise taseme puhul on sellest piirangust kinni peetud.
- (196) Kapitalitulu reguleerimine 1996. aasta müügilepingus koosneb kahest elemendist: i) intressimäär ja ii) kapitalibaas, mille alusel intressimäär kohaldatakse. Saadud summa on kapitali alternatiivkulu ja katab nii omakapitali kaudu rahastamise kui ka võla kulud.
- (197) Sissejuhatuses märgib järelevalveamet, et kapitali alternatiivkulu mõiste on üldtunnustatud ja kooskõlas investeeritud kapitali piisava tasuvuse kriteeriumiga. Seetõttu hindab järelevalveamet regulatsiooni kahte elementi (intressimäär ja kapitalibaas).

5.4.6.2. Intressimäär

- (198) Nagu punktis 3.1.1 mainitud, on elektrivõrgud loomulikud monopolid ja nende suhtes kehtib Norra sektoripõhine reguleerimine. Selle korra kohaselt määrab NVE oma viiteintressimäär nii, et taristuomanikud saaksid investeeringutelt mõistlikku tulu ⁽¹⁸⁰⁾.

⁽¹⁷⁹⁾ Vt eespool punkt (163) koos viidetega kohtupraktikale.

⁽¹⁸⁰⁾ NVE teabeleht nr 3/2021, viimati ajakohastatud 14. detsembril 2021. Käesoleva otsuse vastuvõtmise ajal oli teabeleht kättesaadav järgmisel lingil: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/968a7fea-1dde-4094-836a-6ad8ef9aef7c/202119109/3425690>.

- (199) NVE hindab intressimäära igal aastal, kasutades kapitali kaalutud keskmist hinda (WACC). NVE kapitali kaalutud keskmise hinna sisendparameetrite hulgas on mitu elektri võrguteenuste sektorile omast turuga seotud tegurit. Need on eelkõige omakapitali beeta, sektori krediidipreemiad ja optimaalne kapitali struktuur. Viimasel kümnendil on viiteintressimäär olnud 5–7 %⁽¹⁸¹⁾.
- (200) NVE hinnangul iseloomustavad elektrienergia ülekandevõrgu käitamist stabiilsed ja prognoositavad tulud ning üldiselt peetakse sellega seotud riski väikeseks. Seetõttu hinnatakse kapitali kaalutud keskmise hinna omakapitali beeta parameetrit reguleeritud tuluvooga börsil noteeritud äriühingute, näiteks erinevate tehnovõrguteenuste osutajate põhjal⁽¹⁸²⁾.
- (201) Kapitali alternatiivkulu kontseptsioon on, nagu eespool märgitud, kooskõlas kriteeriumiga, et küsitav hind peaks võimaldama saada investeeritud kapitalilt piisavat tulu. Lisaks on kapitali kaalutud keskmise hinna kontseptsioon selliste kulude hindamise standardmeetod.
- (202) Käsilolevas juhtumis hinnatud teenuste asjakohane kapitali kaalutud keskmine hind peaks siiski kajastama tänavavalgustustaristusse investeerimise alternatiivkulu. Seetõttu peaks asjakohane kapitali kaalutud keskmine hind kajastama selle tegevusega kaasnevat riski.
- (203) Sarnaselt elektrivõrkudega kujutab asjaomane tänavavalgustustaristu endast pikaajalist loomulikku monopoli. Arvestades omavalitsusepoolset järjepidevat nõudlust tänavavalgustuse järele, on tulude kõikumise risk väike. Arvestades lisaks, et omavalitsus maksab elektri eest, võib eeldada, et ka kulud on stabiilsed.
- (204) Need tegurid näitavad, et NVE viiteintressimäär oli tänavavalgustustaristu käitamise puhul nõutava turukasumi sobiv lähend. Järelevalveamet ei ole saanud teavet, mis osutaks vastupidisele.
- (205) Selle põhjal leiab järelevalveamet, et NVE viiteintressimäära kasutamise nõue oli piisava tulutasemega samaulatuslik ja seega vastavuses Chronoposti kohtuotsusega. Samas, nagu selgub allpool esitatud kapitalibaasi hinnangust, ei näita esitatud teave seda, kuidas hüvitist praktikas arvatati.

5.4.6.3. Kapitalibaas

- (206) 1996. aasta müügilepingus ei ole täpsustatud, millist meetodikat tuleb kapitalibaasiks oleva seotud kapitali kindlaksmääramiseks rakendada. Lepingu tekstis ei viita aga miski sellele, et BKK kontsernil oleks õigust saada ülemäärast tulu monopolsete renditasude vormis. Vastupidi, hüvitise piisavuse tagamiseks kasutatakse reguleeritud sektorites tavaliselt kulupõhiseid mehhanisme, nagu müügilepingus kehtestatud mehhanism. Sellest lähtudes leiab järelevalveamet, et nõue kohaldada seotud kapitali suhtes NVE viiteintressimäära eeldab kapitalibaasi kindlaksmääramist asjakohasel viisil, mis tagab piisava tulutaseme. Seega on ka see element vastavuses Chronoposti kohtuotsusega.
- (207) Mis puudutab aga seda, kuidas mehhanismi on rakendatud, ei näita esitatud teave, kuidas rahastamiskõlblik kapitalikulu on arvatud. Norra ametiasutustel ei ole olnud võimalik üksikasju esitada ja nad leiavad, et nende jaoks on kontrollimist raskendanud eraldi raamatupidamisarvestuse puudumine. BKK Veilys on esitanud vaid üldise viite kapitalile, mis võiks olla kaasatud sarnase taristu rajamisse. Nii nagu käitamise ja hoolduse eest makstud hüvitise puhul, viitab see täpsuse puudumine juba iseenesest sellele, et 1996. aasta müügilepingut ei ole järgitud.
- (208) Lisaks tuleks arvesse võtta NVE viiteintressimäära kasutamist. Kuna NVE viiteintressimäär on nominaalne intressimäär, mis juba sisaldab üldist inflatsiooni, tähendaks selle kohaldamine asendusliku lähenemisviisi kohaselt kindlaksmääratud kapitalibaasi suhtes üldise inflatsiooni kahekordset kompenseerimist⁽¹⁸³⁾. NVE regulatsiooni kohaselt, mida hüvitismehhanism ilmselgelt kajastab, kohaldatakse NVE viiteintressimäära tootlikku kasutusse võetud elektrienergia ülekandevõrgu varade bilansilise väärtuse suhtes, st nende ajaloolise väärtuse suhtes, millest on maha arvatud kulud⁽¹⁸⁴⁾.

⁽¹⁸¹⁾ NVE teabeleht nr 8/2021, viimati ajakohastatud 14. detsembril 2021. Käesoleva otsuse vastuvõtmise ajal oli teabeleht kättesaadav järgmisel lingil: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/6c8f4e29-3c0e-418c-a1b4-3d366df1bd71/202119109/3425693>.

⁽¹⁸²⁾ *Ibid.*

⁽¹⁸³⁾ Eespool joonealuses märkuses 181 viidatud NVE teabeleht nr 8/2021.

⁽¹⁸⁴⁾ Eespool joonealuses märkuses 180 viidatud NVE teabeleht nr 3/2021.

- (209) Sellega seoses on järelevalveamet võtnud teadmiseks omavalitsuse ja BKK kontserni erimeelsuse. Nagu on märgitud punktis 3.5, näib, et kuigi omavalitsus on pooldanud kapitalibaasi kindlaksmääramiseks bilansilise väärtuse kasutamist, on BKK kontsern pooldanud varade asenduskulu kasutamist. Lisaks ilmneb, et see erimeelsus püsis kogu vaatluseluse perioodi vältel ja selle tulemusel võib kapitalibaas olla kindlaks määratud viisil, mis ei ole vastavuses 1996. aasta müügilepingus sätestatud hüvitismehhanismi piisava tulu reguleerimisega.
- (210) Kõigele lisaks näitavad punktis (69) esitatud andmebaasist KOSTRA saadud arvud, et kogu perioodil 2015–2019 olid omavalitsuse registreeritud tänavavalgustuskulud kümne andmebaasis esindatud suurema omavalitsus hulgas kõige suuremad. Kuigi arvud ei ole piisavalt üksikasjalikud, et järeldada, mil määral on registreeritud kulud seotud hoolduse ja käitamisega (meede a) või kapitalikuludega (meede c), osutab see, et BKK kontsernile on makstud piisavast tulust suuremat hüvitist.
- (211) Kokkuvõttes viitab esitatud teave sellele, et suure tõenäosusega on hüvitis ületanud 1996. aasta müügilepingu kohaselt lubatud piisava tulutaseme. Sarnaselt hoolduse ja käitamise eest makstud hüvitisega (meede a) näitab see omavalitsuse suutmatust võtta vajalikke meetmeid, et tagada hüvitismehhanismi järgimine. Seega ei ole omavalitsus tegutsenud eraõigusliku ostjana.

5.4.6.4. Järeldus

- (212) Eespool esitatud hinnangu põhjal järeldab järelevalveamet, et BKK kontsern on saanud Bergenii valla teede valgustitega seotud kapitalikulu eest ülemäärast hüvitist.
- (213) Kuigi esitatud teave näitab, et eelis on antud, ei võimalda see järelevalveametil selle suurust kindlaks määrata. See kajastub allpool punktis 10 esitatud tagasinõudekorralduses.

5.5. VALIKULISUS

- (214) Selleks et tegemist oleks riigiabiga EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses, peavad meetmed olema valikulised, soodustades teatavaid ettevõtjaid või teatavate kaupade tootmist.
- (215) Meetmed on seotud BKK kontserni äriühingutega. Seega on need laadilt valikulised.

5.6. MÕJU KAUBANDUSELE JA KONKURENTSILE

5.6.1. Õiguslik hindamisalus

- (216) Ettevõtjale antud eelis on EMP lepingu artikli 61 lõike 1 alusel riigiabi üksnes siis, kui see „kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist“ ja ainult niivõrd, kui võrd see „mõjutab EMP riikide vahelist kaubandust“. Nende kriteeriumide täitmiseks ei ole vaja kindlaks teha, et konkurentsi tegelikult moonutatakse ja et abi avaldab tegelikku mõju EMP riikide vahelisele kaubandusele. Piisab, kui uurida, kas abi võib konkurentsi moonutada ja kaubandust mõjutada ⁽¹⁸⁵⁾.
- (217) Konkurentsi moonutamise tingimuse kohta märgitakse riigiabi mõistet käsitlevates suunistes, et sellise moonutamise saab välistada ainult siis, kui on täidetud teatavad kumulatiivsed tingimused. Need tingimused on järgmised: a) teenus on seaduslik monopol, mis on kehtestatud kooskõlas EMP õigusega; b) seaduslik monopol ei välista üksnes konkurentsi turul, vaid ka turu nimel; c) teenus ei konkureeri teiste teenustega ja d) kui teenuseosutaja tegutseb mõnel muul konkurentsile avatud turul, võib ristsubsideerimise välistada ⁽¹⁸⁶⁾.

⁽¹⁸⁵⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. juuli 2019, Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) vs. Azienda Napoletana Mobilità SpA, C-659/17, EU:C:2019:633, punkt 29 ja viidatud kohtupraktika.

⁽¹⁸⁶⁾ Joonealuses märkuses 79 viidatud suunistes riigiabi mõiste kohta, punkt 188.

- (218) Euroopa Kohus on hiljutises kohtupraktikas viidanud samaväärsele punktile vastavas Euroopa Komisjoni teatises riigiabi mõiste kohta ⁽¹⁸⁷⁾. Seoses tingimusega b rõhutas kohus, et teenuse seadusliku monopoli seisund üksi ei ole piisav. Lisaks peab seaduslik monopol välistama igasuguse võimaliku konkurentsi, et saada ainsaks teenuseosutajaks ⁽¹⁸⁸⁾.
- (219) Mis puudutab kaubanduse avalduva mõju tingimust, siis selline mõju on olemas, kui abi tugevdab EMP riikide vahelises kaubanduses konkureeriva ettevõtja seisundit. Siiski ei ole vaja, et abisaaja sellises kaubanduses osaleks. Kui EMP riik annab ettevõtjale abi, võidakse selle ettevõtja riigisisest tegevust säilitada või suurendada, mille tagajärjel vähenevad teistes EMP riikides asutatud ettevõtjate võimalused turule sisenemiseks. Järelikult ei piisa teenuste kohalikust või piirkondlikust laadist, et välistada abi mõju EMP riikide vahelisele kaubandusele ⁽¹⁸⁹⁾.

5.6.2. Õigusliku hindamisaluse kohaldamine käsiloleva juhtumi suhtes

- (220) Ei Norra ametiasutused ega BKK Veilys ole väitnud, et hüvitatud tegevus oleks toimunud õiguspäraselt kehtestatud seadusliku monopoli raames. Seega ei saa välistada konkurentsi moonutamist riigiabi mõistet käsitlevate suuniste kumulatiivsete tingimuste alusel, mida on korratud eespool punktis (217).
- (221) Lisaks hõlmab hüvitatud tegevus tänavavalgustite käitamist ja hooldust. Kui omavalitsus korraldas selliste teenuste hankimiseks konkursi, sai ta pakkumusi paljudelt ettevõtjatelt. Ka on KOFA menetlenud mitut juhtumit seoses seda teemat käsitlevate lepingutega, mis kuulusid või oleksid pidanud kuuluma TED-andmebaasis välja kuulutatavate EMP-üleste pakkumismenetluste alla ⁽¹⁹⁰⁾. Seetõttu märgib järelevalveamet, et Norras on olemas tänavavalgustite käitamise ja hooldusega seotud teenuste väljakujunenud turud. Lisaks on nendel turgudel lepinguid, mis võivad pakkuda huvi kogu EMPs.
- (222) Nagu on märgitud punktis (54), tegutsevad BKK kontserni äriühingud lisaks veel mitmel muul turul. Sellegipoolest ei saa Norra ametiasutused välistada, et muud majandustegevust on ristsubsideeritud.
- (223) Eespool öeldut arvestades on järelevalveamet veendunud, et BKK kontsernile antud eelised võivad moonutada konkurentsi, võimaldades tal säilitada või tugevdada oma kohalolekut turul.
- (224) Arvestades, et Norra kohalikud asutused korraldavad tänavavalgustite hooldamise ja käitamise hankelepinguid korrapäraselt EMP-üleste pakkumismenetluste kaudu, on seda enam realistlik, et teistes EMP riikides asutatud ettevõtjad kaaluksid seoses sellise tegevusega oma turuosa suurendamist Norras. BKK kontsernile antud eelised võivad aga anda talle võimaluse nende konkurentide arvelt oma tegevust säilitada või laiendada. Niivõrd, kuivõrd on toimunud ristsubsideerimine, kehtib sama tõenäoliselt ka teistel konkurentidele avatud turgudel toimuva majandustegevuse kohta.
- (225) Selle põhjal leiab järelevalveamet, et ülemäärane hüvitamine võib mõjutada ka kaubandust.

⁽¹⁸⁷⁾ Euroopa Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (ELT C 262, 19.7.2016, lk 1).

⁽¹⁸⁸⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. detsember 2019, Arriva Italia Srl jt vs. Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti, C-385/18 P, EU:C:2019:1121, punktid 57–58.

⁽¹⁸⁹⁾ Joonealuses märkuses 185 viidatud otsus kohtuasjas INPS, punktid 30–31 ja viidatud kohtupraktika.

⁽¹⁹⁰⁾ Joonealuses märkuses 148 viidatud juhtumid 2021/1439, 2021/367 ja 2015/71.

5.6.3. Järeldus

- (226) Võttes arvesse eespool esitatud kaalutlusi, järeldab järelevalveamet, et ülemäärane hüvitamine võib moonutada konkurentsi ja mõjutada kaubandust.

5.7. JÄRELDUS RIIGIABI OLEMASOLU KOHTA

- (227) Eespool esitatud kaalutluste alusel järeldab järelevalveamet, et hoolduse ja käitamise (meede a) ning kapitalikulude (meede c) ülemäärane hüvitamine kujutab endast riigiabi EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses.

6. ÜKSIKABI VÕI ABIKAVA

- (228) Protokoll nr 3 II osa artikli 1 punktis d on abikava määratletud järgmiselt: „mis tahes õigusakt, mille alusel võidakse ilma edasiste rakendusmeetmeteta anda individuaalset abi õigusaktis üldiselt ja abstraktselt määratletud ettevõtjatele, ja mis tahes õigusakt, mille alusel võidakse anda eriprojektiga sidumata abi ühele või mitmele ettevõtjale määramata ajaks ja/või määramata ulatuses“. Mõiste „üksikabi“ on määratletud sama artikli punktis e kui „abi, mida ei anta abikava raames, ja abikava raames antav abi, millest tuleb teatada“.
- (229) Mis puudutab BKK kontserni kontrolli all oleva taristu jaoks antud abi, siis see hõlmab, nagu on märgitud punktides 5.4.4.1 ja 5.4.6, summasid, mis ületavad 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunktis c sätestatud mehhanismi alusel lubatud hüvitist. Norra ametiasutused ega BKK Veilys ei ole kindlaks määranud ühtegi varasemat akti, mis sellist ülemäära hüvitamist lubaks.
- (230) Samamoodi ei ole Norra ametiasutused ega BKK Veilys punktis 5.4.4.2 kirjeldatud omavalitsusele kuuluva taristu hooldamise ja käitamise kohta väitnud, et see hüvitist anti protokoll nr 3 II osa artikli 1 punktis d määratletud akti alusel. Seega ei sisalda ametliku uurimismenetluse käigus esitatud teave mingeid viiteid selle kohta, et abi anti sellise akti alusel.
- (231) Selle põhjal järeldab järelevalveasutus, et asjaomane abi on protokoll nr 3 II osa artikli 1 punktis e määratletud üksikabi.

7. MENETLUSNÕUDED

- (232) Protokoll nr 3 I osa artikli 1 lõikes 3 on sätestatud, et „EFTA järelevalveametit tuleb teavitada kõikidest plaanidest abi määramise või muutmise kohta piisavalt aegsasti, et ta võiks avaldada oma arvamuse [...]. Asjaomane riik ei tohi oma kavandatud meetet jõustada enne lõpliku otsuse tegemist“.
- (233) Esmalt teavitati järelevalveametit juba antud abist kaebuse teel. Seega on abi protokoll nr 3 II osa artikli 1 punkti f tähenduses ebaseaduslik.

8. SISETURUGA KOKKUSOBIVUS

- (234) EMP lepingu artikli 61 lõikest 1 tuleneb, et kui ei ole sätestatud teisiti, on riigiabi meetmed lepingu toimimisega kokkusobimatud. Norra ametiasutused ei ole esitanud ühtegi argumenti selle kohta, et asjaomased meetmed kujutavad endast kokkusobivat abi.
- (235) EMP lepingu artikli 61 lõikes 2 sätestatud erand ei ole kohaldatav, kuna abi ei aita kaasa ühegi selles sättes loetletud eesmärgi saavutamisele. Samal põhjusel ei kohaldata käesoleva juhtumi suhtes EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti a ja artikli 61 lõike 3 punkti b.

- (236) Mis puudutab artikli 61 lõike 3 punkti c, märgib järelevalveamet, et abimeetmed hõlmavad ülemäärast hüvitamist, mis ületab asjaomase majandustegevuse käivitamiseks vajaliku hüvitise taseme. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et abi, mis parandab abisaaja finantsolukorda, ilma et see oleks vajalik artikli 61 lõikes 3 sätestatud eesmärkide saavutamiseks, ei saa pidada EMP lepinguga kokkusobivaks ⁽¹⁹¹⁾. Seega, kuna ülemäärane hüvitamine ei olnud kõnealuse majandustegevuse käivitamiseks vajalik, on see vastuolus EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punktiga c.
- (237) Mis puudutab EMP lepingu artikli 59 lõikes 2 sätestatud erandit, siis märgib järelevalveamet, nagu on sätestatud punktis 5.4.2.2, et BKK kontserni kuuluvatel äriühingutel ei ole olnud ega ole ka praegu asjaomaste teenustega seotud avaliku teenindamise kohustust. Kuna hüvitist ei maksta ettevõtjale, kellele on usaldatud üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamine, siis ei kohaldata artikli 59 lõikes 2 sätestatud erandit.
- (238) Nendest kaalutlustest lähtudes leiab järelevalveamet, et hoolduse ja käitamise (meede a) ja kapitalikulude (meede c) ülemäärast hüvitamist ei saa pidada EMP lepingu toimimisega kokkusobivaks.

9. JÄRELDUS

- (239) Eespool esitatud põhjustel jäeldab järelevalveamet, et BKK kontserni äriühingutele omavalitsuse vallateede valgustite hooldamise ja käitamise (meede a) ning seotud kapitalikulude (meede c) eest makstud ülemäärane hüvitis kujutab endast ebaseaduslikku riigiabi, mis ei sobi kokku EMP lepingu toimimisega.
- (240) Hooldamise ja käitamise (meede a) ülemäärane hüvitamine puudutab esiteks BKK kontserni kontrolli all olevat tänavavalgustustaristut ⁽¹⁹²⁾. Selle taristu puhul hõlmab ülemäärane hüvitamine elemente, mis ületavad 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunktis c sätestatud mehhanismi alusel hüvitamiskõlblikke kulusid.
- (241) Teiseks puudutab hooldamise ja käitamise ülemäärane hüvitamine (meede a) omavalitsusele kuuluva tänavavalgustustaristuga seotud teenuseid. Nende teenuste puhul on ülemäärane hüvitamine võrdne summadega, mis ületavad turuhinda, mida oleks võinud saada avatud turul.
- (242) Hooldamise ja käitamise eest (meede a) saadud ebaseadusliku ja kokkusobimatu ülemäärase hüvitise kindlakstegemine piirdub ajavahemikuga alates 1. jaanuarist 2016. Mis puudutab BKK kontserni kontrolli all olevat tänavavalgustustaristut, siis kõnealune ülemäärane hüvitamine jätkub. Mis puudutab omavalitsusele kuuluvat tänavavalgustustaristut, siis hõlmab see tegevust kuni 1. aprillini 2020.
- (243) Kapitalikulude hüvitamise (meede c) puhul on ebaseaduslik ja kokkusobimatu riigiabi hüvitis, mis ületab 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunktis c sätestatud mehhanismi kohaselt lubatud piisavat tulutaset. Kuna see järelus ei piirdu 1. jaanuarist 2016 alanud perioodiga, hõlmab see kogu kümneaastase aegumistähtaaja jooksul makstud ülemäärast hüvitist ⁽¹⁹³⁾. Aegumistähtaeg katkes, kui järelevalveamet edastas kaebuse Norra ametiasutustele ja palus neil 1. juuni 2017. aasta kirjas selle kohta märkusi esitada ⁽¹⁹⁴⁾.

⁽¹⁹¹⁾ Vt selle kohta kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. aprill 2008, Nuova Agricast Srl vs. Ministero delle Attività Produttive, C-390/06, EU:C:2008:224, punkt 68 ja viidatud kohtupraktika.

⁽¹⁹²⁾ Esitatud teabe põhjal on järelevalveameti arusaam, et need tänavavalgustid kuuluvad praegu Veilys ASile.

⁽¹⁹³⁾ Järelevalve- ja kohtulepingu protokoll nr 3 II osa artikkel 15. Vt ka kohtuotsus, Euroopa Kohus, 6. oktoober 2005, Scott SA vs. komisjon, C-276/03, EU:C:2005:590.

⁽¹⁹⁴⁾ Dokument nr 858239.

10. TAGASINÕUDMINE

- (244) EFTA kohus on otsustanud, et kokkusobimatu abi tühistamise kohustus on mõeldud varasema olukorra taastamiseks⁽¹⁹⁵⁾. See eesmärk saavutatakse, kui abisaaja on ebaseadusliku ja kokkusobimatu abina antud summad tagasi maksnud, kaotades sellega eelse, mis tal konkurentide ees oli⁽¹⁹⁶⁾. Lisaks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et järelevalveamet ei pea EMP lepingu toimimisega kokkusobimatuks tunnistanud abi tagasi nõudmisel tagastatava abi täpset summat kindlaks määrama⁽¹⁹⁷⁾.
- (245) Protokoll nr 3 II osa sisaldab sissenõudmise üksikasjalikke eeskirju. Kooskõlas kohtupraktikaga on selle protokoll artikli 14 lõikes 1 sätestatud järelevalveameti kohustus anda korraldus ebaseaduslik ja kokkusobimatu abi tagasi nõuda, välja arvatud juhul, kui see oleks vastuolus üldise õiguspõhimõttega. Samuti on selles ette nähtud, et asjaomane riik peab võtma kõik vajalikud meetmed, et ühisturuga kokkusobimatuks tunnistanud ebaseaduslik abi tagasi saada.
- (246) Artikli 14 lõike 2 kohaselt sisaldab sissenõutav abi intressi, mida arvestatakse sellest kuupäevast, mil abi oli soodustatud isiku käsutuses, kuni selle tagasimaksmiseni. Nagu on sätestatud artikli 14 lõikes 3, toimub sissenõudmine viivitamata ja riigisiseses õiguses sätestatud asjakohase menetluse kohaselt. Need riiklikud menetlused peavad võimaldama tagasinõudmisotsuse viivitamatut ja tõhusat täitmist.
- (247) Täiendavad sissenõudmist käsitlevad rakendussätted sisalduvad 14. juuli 2004. aasta otsuses nr 195/04/COL⁽¹⁹⁸⁾. Järelevalveamet on andnud ebaseadusliku ja kokkusobimatu abi tagasinõudmise kohta välja ka suunised⁽¹⁹⁹⁾.
- (248) Seetõttu on järelevalveamet ülal esitatud hinnangu põhjal ja kooskõlas eespool osutatud sätetega ebaseadusliku ja ühisturuga kokkusobimatu abi tagasinõudmise kohta võtnud vastu käesoleva otsuse,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

BKK kontserni äriühingutele omaavalitsuse vallateede valgustite hooldamise ja käitamise (meede a) ning seotud kapitalikulude (meede c) eest makstud ülemäärane hüvitis kujutab endast ebaseaduslikku riigiabi, mis ei sobi kokku EMP lepingu toimimisega.

⁽¹⁹⁵⁾ Joonealuses märkuses 128 viidatud otsus kohtuasjas Liechtensteini Vürstiriik ja teised, punkt 142; EFTA kohtu 8. oktoobri 2012. aasta otsus liidetud kohtuasjades E-10/11 ja E-11/11, *Hurtigruten ASA vs. EFTA järelevalveamet*, EFTA kohtu lahendid 2012, lk 758, punkt 286.

⁽¹⁹⁶⁾ Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. juuni 1999, *Belgia vs. komisjon*, C-75/97, EU:C:1999:311, punktid 64 ja 65; Liidetud kohtuasjad E-5/04, E-6/04 ja E-7/04: *Fesil ja Finnfjord, PIL ja teised ning Norra vs. EFTA järelevalveamet*, EFTA kohtu lahendid 2005, lk 121, punkt 178; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 7. märts 2002, *Itaalia vs. komisjon*, C-310/99, EU:C:2002:143, punkt 98.

⁽¹⁹⁷⁾ Vt allpool joonealuses märkuses 199 viidatud suunised ebaseadusliku ja ühisturuga kokkusobimatu riigiabi tagasinõudmise kohta, punkt 36, koos viidetega Euroopa Kohtu 12. oktoobri 2000. aasta otsusele kohtuasjas *Hispaania vs. komisjon*, C-480/98, EU:C:2000:559, punkt 25, ja Euroopa Kohtu 2. veebruari 1988. aasta otsusele kohtuasjas *Kwekerij Gebroeders van der Kooy BV ja teised vs. komisjon*, liidetud kohtuasjad C-67/85, C-68/85 ja C-70/85, EU:C:1988:38. Vt ka kohtuotsus, Euroopa Kohus 13. veebruar 2014, *Mediaset SpA vs. Ministero dello Sviluppo economico*, C-69/13, EU:C:2014:71, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika.

⁽¹⁹⁸⁾ EFTA järelevalveameti 14. juuli 2004. aasta otsus nr 195/04/COL EFTA riikide vahelise järelevalveameti ja kohtu asutamise lepingu 3. protokoll II osa artiklis 27 osutatud rakendussätete kohta (ELT L 139, 25.5.2006, lk 37; EMP kaasanne nr 26/2006, 25.5.2006, lk 1), mida on muudetud EFTA järelevalveameti 17. detsembri 2008. aasta otsusega nr 789/08/COL, millega muudetakse EFTA järelevalveameti nõukogu otsust nr 195/04/COL EFTA riikide vahelist järelevalveameti ja kohtu asutamist käsitleva lepingu protokoll nr 3 II osa artikli 27 kohaste rakendussätete kohta seoses riigiabist teatamise standardvormidega (ELT L 340, 22.12.2010, lk 1; EMP kaasanne nr 72/2010, 22.12.2010, lk 1).

⁽¹⁹⁹⁾ EFTA järelevalveameti 17. detsembri 2008. aasta otsus nr 788/08/COL, millega kuuekümmend seitsmendat korda muudetakse riigiabi menetlus- ja sisulisi eeskirju, [...] lisades peatükid ebaseadusliku ja EMP lepinguga kokkusobimatu abi tagasinõudmise [...] kohta (ELT L 105, 21.4.2011, lk 32–78; EMP kaasanne nr 23/2011, 21.4.2011, lk 1). Suunised vastavad teatisele „Ebaseaduslik ja ühisturuga kokkusobimatu riigiabi: abi tagasinõudmist käsitlevate komisjoni otsuste tõhus rakendamine liikmesriikides“ (ELT C 272, 15.11.2007, lk 4).

Artikkel 2

Hooldamise ja käitamise (meede a) ülemäärane hüvitamine puudutab esiteks BKK kontserni kontrolli all olevat tänavavalgustustaristut. Selle taristu puhul hõlmab ülemäärane hüvitamine elemente, mis ületavad 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunktis c sätestatud mehhanismi alusel hüvitamiskõlblikke kulusid.

Teiseks puudutab hooldamise ja käitamise ülemäärane hüvitamine (meede a) omavalitsusele kuuluva tänavavalgustustaristuga seotud teenuseid. Nende teenuste puhul on ülemäärane hüvitamine võrdne summadega, mis ületavad turuhinda, mida oleks võinud saada avatud turul.

Artikkel 3

Kapitalikulude ülemäärane hüvitamine (meede c) hõlmab hüvitist, mis ületab 1996. aasta müügilepingu punkti 7 alapunktis c sätestatud mehhanismiga lubatud piisavat tulutaset.

Artikkel 4

Hoolduse ja käitamise hüvitamise puhul (meede a) piirdub ebaseadusliku ja ühisturuga kokkusobimatu ülemäärase hüvitise tuvastamine ajavahemikuga alates 1. jaanuarist 2016. Mis puudutab BKK kontserni kontrolli all olevat tänavavalgustustaristut, siis kõnealune ülemäärane hüvitamine jätkub. Mis puudutab omavalitsusele kuuluvat tänavavalgustustaristut, siis hõlmab ülemäärane hüvitamine kuni 1. aprillini 2020 toimunud tegevust.

Artikkel 5

Mis puudutab kapitalikulude hüvitamist (meede c), siis hõlmab ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi kogu ülemääraast hüvitist, mis on antud protokollis 3 II osa artiklis 15 sätestatud kümneaastase aegumistähtaaja jooksul. Aegumistähtaeg katkes, kui järelevalveamet edastas kaebuse Norra ametiasutustele ja palus neil 1. juuni 2017. aasta kirjas selle kohta märkusi esitada.

Artikkel 6

Norra ametiasutused võtavad kõik vajalikud meetmed, et artiklites 1, 2, 3, 4 ja 5 osutatud ebaseaduslik ja kokkusobimatu abi tagasi nõuda.

Sissenõutav abi peab sisaldama intressi ja liitintressi, mida arvestatakse kuupäevast, mil abi anti abisaaja käsutusse, kuni selle tagasimaksmiseni. Intress arvutatakse EFTA järelevalveameti muudetud otsuse nr 195/04/COL artikli 9 alusel.

Artikkel 7

Abi tagasinõudmine järgneb viivitamatult vastavalt Norra riigisestele menetlustele, niivõrd kui need võimaldavad otsuse kohest tegelikku täideviimist.

Norra ametiasutused peavad tagama, et abi nõutakse tagasi nelja kuu jooksul alates käesoleva otsuse teatavaks tegemise kuupäevast.

Artikkel 8

Norra ametiasutused peavad kahe kuu jooksul alates käesoleva otsuse teatavakstegemisest järelevalveametile esitama järgmise teabe:

1. tagasinõutava abi kogusumma (põhisumma ja tagasinõudmise intressid);

2. kuupäevad, millal tagastatavad summad anti asjaomaste BKK kontserni äriühingute käsutusse;
3. aruanne tehtud edusammude ja käesoleva otsuse täitmiseks võetud meetmete kohta.

Artikkel 9

Kui Norra ametiasutustel tekivad tõsised raskused, mis ei takistavad neil artiklites 7 ja 8 sätestatud tähtaegu järgida, peavad nad järelevalveametit neist raskustest teavitama. Tingimusel et Norra ametiasutused on esitanud asjakohase põhjenduse, võib järelevalveamet tähtaegu pikendada kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega.

Artikkel 10

Käesolev otsus on adresseeritud Norra Kuningriigile.

EFTA järelevalveameti nimel

Arne RØKSUND
eesistuja
vastutav kolleegiumi liige

Árni Páll ÁRNASON
kolleegiumi liige

Stefan BARRIGA
kolleegiumi liige

Melpo-Menie JOSÉPHIDÈS
allkirjastab õigus- ja täitevasjade
osakonna direktorina
